

ŠKRITE ŽENSKÉ

**Zgodovina Evrope,
Keltov in Svobode**

Jacqueline Widmar Stewart
Prevedla Lia Janzelj

ŠKRITE ŽENSKE

Zgodovina Evrope,
Keltov in Svobode

*Lexicus Press*TM

184 STRANI, 107 BARVNIH FOTOGRAFIJ.

ISBN 978-0-9727484-2-1

DATUM IZDAJE 22. MARCH 2018

SPLETNA DISTRIBUCIJA PREKO AMAZON-A

NAROČILA ZA TISKANO IZDAJO:

BOJANA FAZARINC, BOJANA@PUBLICIST.COM

Lexicus Press™

ISBN 978-0-9727484-2-1

© COPYRIGHT LEXICUS PRESS 2018

PALO ALTO, CALIFORNIA

WWW.LEXICUSPRESS.COM

UREDNIK: BLAIR W. STEWART

LEKTORICA: SANDRA OHLUND

GRAFIČNA OBLIKOVALKA: REMY STEINER

PUBLICISTA: BOJANA FAZARINC, CAM LE

SVETOVALKI: CAROL RUZIC, IRENE MCGHEE

NASLOVNA FOTOGRAFIJA: PARIZ, FRANCIJA, NARODNI MUZEJ SREDNJEGA
VEKA, 15. STOLETJE, BURGUNDSKA DOBA, TAPISERIJA GOSPA IN SAMOROG
V DOCX IN JPG FORMATU

OPOMBA AVTORICE

Ko vstopate v svet Keltov, pomislite na vlogo žensk in kako se je slednja spreminjala pod vplivom Rima in Cerkve. Prosim, berite z odprtim umom.

Izbrana lepota spretnosti evropskih prednikov dodaja vznemirljivo dimenzijo k razumevanju predkrščanskega sveta žensk. Te spretnosti – kot tudi same ženske – so krščanske oblasti odločno obsojale.

Osupljive tehnične in komunikacijske veščine Keltov podirajo stereotipe o barbarskih hordah; tesno prepletene družinske vezi segajo do današnjih dni; njihovo upoštevanje naravnega prava je spodbuda za današnje prebivalstvo. Navzlic temu starodavnih predstav ni lahko omajati, celo na podlagi jasnih in prepričljivih dokazov.

Pričujoča knjiga izziva sposobnost družbe, da racionalizira podrejanje žensk. Je lahko podreditev več kot polovice populacije kadarkoli upravičena? So današnji potomci zaskrbljeni zaradi zavedanja o nenehnem boju prednic proti podrejanju? Je pomembno, da se degradiranje žensk nadaljuje?

Diskreditiranje žensk oslabi družine in ohranja ljudi podložne; to je zgodba Evrope in Britanije vse od začetka našega štetja. Napadi na družino so tako razširjeni, da se zdijo normalni. Krinka vere deluje tako dobro, da se celo smrtonosno zdi znano.

Bralca želim spodbuditi, da neodvisno preveri dokaze, ki so predstavljeni v knjigi. Začnite s teorijo, da sta bili Evropa in Britanija deželi Keltov ter da njihovi potomci verjetno še vedno živijo tam. Išcite keltsko plast po celotni Evropi. Poiščite povezave med Kelti in njihovimi vejami: Burgundijci, Franki, Galci, Baski, Veneti, Parizi.

Keltski svet obstaja, čeprav je morda na prvi pogled skrit.

Potovanje v Belgijo vas bo popeljalo do Burgundijcev, če je to cilj; če ni, bodo burgundski vojvode ostali skriti v povezavi z “okupatorji”. Franki so številni v Nemčiji, kjer so mnogi ostali, odkar so pomagali svojim burgundskim bratrancem premagati Rimljane in osvoboditi kolege Galce. Poiščite besede, ki vsebujejo “Frank” – kot “Frankfurt” in “Frankenberg” – ter obiščite Trier in Worms. Slovenijo si zamišljajte kot domovino Frankov.

Naj otroci Evrope zahtevajo nazaj lepote in ravnotežje, ki so jih cenili njihovi predniki.

Magdalensberg, Avstrija, utrdba na vrhu hriba

ŠKRITE ŽENSKE

**Zgodovina Evrope,
Keltov in Svobode**

Jacqueline Widmar Stewart
Prevedla Lia Janzelj

Opatija Laval Dieu, Francija; verjetno opatinja.

KELTSKA ČASOVNICA

1000 pr.n.št. - 0 n.št.	Kelti razvijejo trgovino in komunikacijske mreže v Evropi in Britaniji
850 - 500 pr.n.št.	halštatska doba, zgodnja železna doba v Evropi
500 pr.n.št - 0 n.št.	latenska doba, pozna železna doba
58 - 51 pr.n.št.	galske vojne vladarja Julija Cezarja
337 n.št.	bizantinski cesar Konstantin umesti krščanstvo kot državno vero; inkriminirano krivoverstvo
476	padec Rima
450 - 752	merovinško vladanje Franciji (Klodvik), vključno z Galijo, Porenjem
529 - 534	Justinijanova kodifikacija uzakoni suženjstvo kot pravo narodov, ki nadvlada naravno pravo
650 - 700	vojvodina Karantanija se razteza preko Avstrije, Slovenije, Češke republike
800 - 888	karolinško vladanje Franciji (Karel Veliki)
1095 - 1291	križarske vojne, poglavitno obdobje
1100 - 1200	ponovno obujanje opatij, ki so predhodno cvetele pod Merovingi in Karolingi
15. stoletje	vojvodina Burgundija, od Belgije do Franch-Comté Datumi so okvirni

Datumi so okvirni

PREDGOVOR

Hvalnica prednicam

*Slava vam, materam starejših rodov,
slava vašim sinovom in vašim hčerkam.
vsi in vse dihajo zaradi vas,
svojo moč dolgujejo vašemu vplivu.*

*Ve ste tiste, ki zaščitile ste njihov svet,
ve ste zgradile Evropo davnine,
čprav so si jo lastili osvajalci in
očrnili mnogi obrekovalci,
vaša modrost in vodstvo sta rasla.*

*Rodile družine ste tukaj sedaj,
bežale ste s predniki in jih skrile,
se borile do konca, utrdbo branile,
medtem ko ste zanje skrbele in jih vodile.*

*Predolgo ste ostale zakopane globo,
stran od poznavalskega očesa,
stran od vašega mesta tu zgoraj na soncu,
kjer zdaj rodbina živi in uspeva.*

*Zdaj je vaš čas, o prerokinje;
zdaj je čas za priznanje.
Naj bo zgodovina glasnik za vas in vaše rodove,
vsa slava vam in vašemu znanju.*

UVOD

Raziskovanje zgodovine – nazorno in brez ovinkarjenja

Evropa poseduje obširno in bogato dediščino, v kateri igrajo žensko poglavitno, vitalno vlogo. Arheološke najdbe vse bolj odkrivajo osupljivo živahno civilizacijo, ki je cvetela pred moderno dobo. Z odstranjevanjem zmotnih prepričanj, ki temeljijo na zapisih zmagovalcev in njihovih naslednikov, lahko odkrijemo to razkošno, osnovno tkanino.

Arheologija vse pogosteje razkriva, da je bil v predkrščanskem evropskem svetu ženski spol bolj spoštovan kot v času našega štetja. V daljni preteklosti se pojavlja kultura narave, zdravja in lepote, ki je povezovala prebivalce od Škotske do Slovenije. Prav ta skupna dediščina predstavlja izziv običajni modrosti.

Običajno pripovedovanje o evropski zgodovini je

zaznamovano z neverodstojnostjo. Preveč napak pušča za sabo preveč lukenj. Še huje, pojavljanje očitnih zlorab žensk kaže na več kot zgolj na odklonskost.

- Neverjetno je, da bi ženske vselej obravnavali kot manjvredne – preveč so bile pomembne svojim družinam.
- Neverjetno je, da bi celotna civilizacija – puf – preprosto naenkrat, v celoti izginila.
- Neverjetno je, da v Evropi ne bi obstajali posvetni srednjeveški dokumenti. Še vedno obstajajo ali so bili uničeni?
- Neverjetno je, da bi lahko nomadske horde ali osvajalci imeli dovolj časa, osredotočenosti ter znanja, da bi postali izurjeni umetniki in rokodelci.

Kaj je povzročilo zaničevanje žensk? Zakaj še vedno traja? Kaj se je zgodilo nekdanj vseprisotnim Keltom?

To je zgodba o ženskah. Ogromne razlike v načinih, kako so jih obravnavali, kažejo zelo drugačno zgodovino v primerjavi s tradicionalnimi pripovedovanji. Na dejstva, ki so dolgo veljala kot nesporna, je potrebno pogledati v novi luči.

Novе informacije ponujajo vpogled v svet, kjer

so ženske lepše obravnavali pred 2000 leti kot pa danes. Bogato opremljene grobnice predkrščanskih keltskih žensk so odprle vrata dolgo skriti vseevropski kulturi. Kelti so ženske cenili zaradi njihove esencialne človeške vloge; njihovi zatiralci jih niso. V najzgodnejših znanih krščanskih zapisih naletimo na sistematično zaničevanje žensk; po ukazih cerkvenih predstojnikov je bilo zlorabljenih in na grmadah zažganih nešteto žensk.

Kelti in Rimljani naj bi se, vse do danes, razlikovali po svojem odnosu do žensk. So ženske enakovredne ali sužnje? Moški dominira ali je ženska partner(ka), posameznica s svojimi lastnimi pravicami?

Otipljivi zunanji znaki potrjujejo neprekinjeno keltsko prisotnost. Edino smiselno je, da potomci predkrščanskih Keltov danes živijo v Evropi; bili so preštevilni in preveč razširjeni, da bi v celoti izginili. Z raziskovanjem temeljnih značilnosti izvirne keltske kulture lahko najdemo tiste, ki še vedno izražajo klasične keltske ideale.

St. Germain-en-Laye, Francija, Narodni arheološki muzej

VELIČINA PREDKRŠČANSKIH ŽENSK

ODSTIRANJE ZAVESE ZGODOVINE

*Dolgo izgubljeni Kelti smo mi,
skriti pred vsemí,
naše sledi izbrisane,
naše vasi izpodrinjene,
naša kultura ugrabljena.*

*Mi smo Burgundijci, Galci in Baski, Veneti, Franki in
Etruščani,
velika družinska drevesa,
dolgo oblegana,
stremeč k učenju in svobodi.*

*Varuhi zemlje,
rek, dreves in dolin,
naše zavetje, naš dom,
čprav naše popotovanje je širno, obsežno,
Evropa je naše prvobitno kraljestvo.*

PREDKRŠČANSKO OBDOBJE

Ženske v času 1000 let pred našim štetjem so njihove skupnosti zelo spoštovale. Dolgo zakopani predmeti iz tega časa sedaj razkrivajo umetniško civilizacijo, ki je bila povezana po celotni Evropi.

Pojem “keltski” se nanaša na neprekinjeno skupno kulturno tradicijo v Evropi in Združenem kraljestvu Velike Britaniji. Iznajdba taljenja železa in razširjena komunikacija okoli 850 let pr. n. št. nakazujejo izjemno povezanost. Podobnosti v slogu in uporabi kažejo na presenetljive zveze in stične točke.

Châtillon-Sur-Seine, Francija, Pokrajinski muzej

Châtillon-sur-Seine, Francija, Pokrajinski muzej

Pokopane z zlatom in zakladi

Ključ razumevanja keltske kulture leži v njenem bistvu: odnosu do žensk in otrok. Globo v podzemlju, v grobnicah iz halštatske in latenske dobe, odkrivamo 2000 let skrite prepričljive znake veličine keltskih žensk. Arheološke najdbe iz časa okoli 850. – 500. pr. n. št. izkazujejo prefinjenost predkrščanskih ljudstev in njihovo spoštovanje do žensk.

Heidengraben, Nemčija, gomile

V grobiščih, nizkih gomilah, ki se nahajajo na pokopališčih, so k pokojnici položili nakit iz zlata in umetno oblikovane vozove, s ponavljajočimi medaljoni ter izvrstno skonstruiranimi osmi koles. Glede na predmete, najdene ob pokojnicah, in skrbnost, s katero so jih, skupaj s predmeti, položili k večnemu počitku, neizbežno sledi zaključek, da so se jim tako poklonili na plemenit način. V primerjavi z običaji v rimskem imperiju način pokopa keltskih žensk dokazuje njihovo upoštevanje, odsotnost česar je bilo v Rimu osupljivo.

Slavljenje v kiparstvu in z dragulji

Upodobitve so ženske poveljčevale zaradi njihove rodnosti in skrbi za otroke. Zgodnjo keltsko umetnost predstavljajo kipci plešočih moških, doječih žensk, živali, dreves in rož. Slavljenje otrok je v izrazitem nasprotju s kasnejšimi obdobji. Bolj kot krone, žezla in kraljeve družine, ki so označevali kasnejše srednjeveške vladarje, grobovi iz zgodnejših obdobji odstirajo čaščenje in bližino z družino ter naravo.

musee-archaeologienationale.fr

Muzej Rolin, Autun, Burgundija, Francija

www.musee-vivenel.fr

Predstavljene v zgodbah junaških epov

Ženske so slavili tudi kot braniteljke družine. To lahko podprejo trije zgledni primeri. Prvič, Boadicea (okoli leta 60. n. št.) iz britanskega keltskega plemena Icenov je potem, ko so ubili njenega moža in posilili njeno hči, vodila upor proti Rimljanom.

Drugi primer najdemo v epu o Nibelungih, ki je dolgo časa veljal za prvi junaški ep, napisan v srednji visoki nemščini. V njem protagonistka Kriemhilda maščuje smrt svojega moža tako, da dvigne meč proti Rimljanom. Nedavno so zgodbo, ki je bila napisana okoli leta 1200 n. št., povezali z burgundsko bitko proti Rimljanom v Wormsu leta 436 n. št.

Rimsko podjarmljanje Keltov je okrepilo njihove ekonomske mehanizme. Čeprav so Rimljani Kelte opisovali kot barbare, so rimske taktike tiste, ki še vedno pretresejo vest, saj so celo dovoljevale Rimljanom pretiravanja pri lastnih dejanjih.

Parade v čast tisočih ubitih so, po Cezarjevih navedbah, potekale v Rimu. Večje kot je bilo število ubitih, večja je bila parada. Vojne žrtve so pripeljali v Rim, da bi jih mučili, njihove usmrtitve pa so bile javni spektakel. Beseda "Barbari" je sprva označevala ne-Rimljane, kasneje pa je pridobila negativni prizvok. Terry Jones iz BBC-ja se loteva te tematike v svojem filmu in knjigi Barbari (Barbarians).

"Ambiciozni Rimljani se niso mogli upreti možnostim keltske rodovitne zemlje, zlata in rudnikov soli. Z "galskim terorjem" so manipulirali s strahom javnosti, da bi zmagovali in si prillašali zemljišča za Rim, medtem ko so pospeševali svoje kariere. In tako so se vojne nadaljevale, še

posebej tiste, ki jih je zanetil Cezar,” po navedbah zgodovinarja O’Briena Browna.

Tretji primer žensk kot bojevníc najdemo veliko stoletij kasneje, a sledi neprekinjeni rdeči niti. Ivana Orleanska je slavno vodila svoje ljudi v boju proti sovražniku leta 1431, zaradi česar jo je Rimskokatoliška cerkev izobčila in predala Angležem, da so jo sežgali na grmadi. Ivana Orleanska jasno spada v keltsko žensko tradicijo – in zagotovo ne v rimsko.

Ključno v preteklosti prednikov

Odkrivanje umetnosti iz železne dobe s strani slovenske ženske ponuja povsem nov pogled na Evropo. Zahvaljujoč Peabodyjevemu muzeju pri Harvardski univerzi in Harvard University Press so najdbe vojvodinje Mecklenburške iz časa pred prvo svetovno vojno deležne precejšnje pozornosti.

Univerzitetna zbirka iz železne dobe vključuje predmete, ki jih je vojvodinja izkopala v arheoloških najdiščih najprej v vzhodnih in severno-vzhodnih predelih Slovenije, nato pa v Hallstattu v Avstriji. Celotno predkrščansko obdobje od okoli 850. do 500. leta pr. n. št. nosi ime halštatske kulture. Poleg

20.000 predmetov v lasti Peabodyjevega muzeja so v slovenskem Narodnem muzeju razstavljene njene najdbe, pa tudi najdbe poznejših izkopavanj, ki sledile njenemu zgledu.

Bogenšperk, Slovenija

Vojvodinja Mecklenburška je odkrila 21 arheoloških najdišč v stari vojvodini Kranjski in 26 drugih na območju Hallstatta v današnji Avstriji. S tem, ko je razgalila ostanke dobe, ki je predhodila krščanstvu, so njena odkritja vzbudila dvom v osnovna načela tradicionalne zgodovine. Na ta način je tudi pokazala na izjemne sposobnosti v predkrščanskem obdobju, kar je nasprotovalo predhodnim prikazom.

Rimska razlaga zgodovine govori o nenehnih barbarskih napadih v obdobju, ki je bilo preveč burno, da bi pustilo sledove. Predmeti, ki jih je našla vojvodinja, so jasno dokazali, da temu ni bilo tako. Uspeha kot taljenje železa in pridobivanje zlata sta terjala generacije, ki so se trudile z dodelavami.

Takšnih dosežkov niso mogli uresničiti na begu; prav tako jih niso mogle udejanjiti ogromne horde. Niz podobnosti, ki se kažejo od Britanije, preko Francije, Nemčije, Avstrije, Češke republike in Slovenije, so izpodbile zastarele trditve ter odkrile starodavne mreže trgovine in komunikacije.

www.peabody.harvard.edu/node/2307.

Avtor fotografije: Mark Craig,

PM 40-77-40/12205

Bistvo keltske mreže

Namen tega podpoglavja je predstaviti povezave med evropskimi področji, ki so se usklajevala, da bi porazila dve pomembni rimski središči, ter družinske vezi med njimi. Tako Franki kot Burgundijci so se borili proti Rimljanom, nato pa se povezali, da bi vladali evropskim deželam v 5. stoletju.

Z razumevanjem njihovih odnosov ter domovin dobimo globlji vpogled v njihov pomen za Kelte in evropsko zgodovino.

Trier, Nemčija, reka Mozela

V času pred Rimljani so se pripadniki keltske kulture svobodno gibali po evropskih gozdovih. Ko je imperialni Rim pričel s priključevanjem dežel in zasušnjevanjem Keltov, je to sprožilo odzivna gibanja Frankov iz juga.

Zgodovinar iz 5. stoletja Gregor iz Toursa je o Panoniji govoril kot o domovini Frankov; od tam so Franki prišli do Porenja, da bi izvajali napade na Rimljane. Ko je Rim padel, so Franki in Burgundijci Galijo vzeli pod svoje okrilje. Frankovski kralj Klodvik se je poročil z burgundsko Klotildo in skupaj sta prispevala k vladanju prostranemu ozemlju Keltov, ki so živeli v Evropi.

Čeprav se je Panonija od 5. stoletja močno spremenila, kraji kot Panonska nižina na Madžarskem ter Panonsko jezero v Bosni še vedno pričajo o obsegu in obstoju starodavne Panonije. Okoli 965 kilometrov ločuje Panonsko nižino na Madžarskem in Porenje v Nemčiji.

Rim je zasušnjeval in ustrašoval Kelte v južni Galiji v I. stoletju pr. n. št. Približno pet stoletij kasneje je rimski imperij padel.

Kljub temu so v tem času Franki in Burgundijci načrtovali in se premikali proti Porenju, z namenom, da bi naposled dva poglobitna upravna centra, Trier in Worm, iztrgali izpod rimske nadvlade.

Franki in Burgundijci so potrebovali skupaj fizično preživeti čas, da bi lahko načrtovali strategijo za vojaško akcijo proti Rimljanom. Bližina med njimi je bila ključnega pomena. Zatorej je bil Burgenland (Gradišćanska) verjetna baza Burgundijcev, saj leži zraven frankovske domovine Panonije.

Frankovsko-burgundska zakonska zveza med Klodvikom in Klotildo je verjetno predstavljala vodstveno zaveznitvo znotraj keltskega prebivalstva. Franki in Burgundijci so se, kot keltska plemena, organizirali, da bi porazili zatiralce svojih galskih bratrancev; to je hipoteza pričujoče knjige.

Spodnje fotografije Panonije in Porenja bodo, upajoč, ponudile delček ozadja za rdečo nit, ki podpira to teorijo. Ptuj v Sloveniji gleda na Panonsko nižino; Wachenheim, Nemčija, leži v Porenju. Za dolgo migracijo v Porenje iz Panonije so Franki zapustili pokrajine v današnji Sloveniji in na Madžarskem.

Na območjih, bogatih z vinogradi in z vasmi belih bivališč z rdečimi strehami, nameščenimi ob reki, Porenje spominja na panonski stil in življenjski slog.

Dokaze starodavne frankovske – in keltske – prisotnosti lahko še vedno najdemo v obeh, če jih poiščemo.

Zgodovina pozna Burgundijce po njihovem porazu proti Rimljanom v ključni bitki 5. stoletja in po burgundskih vojvodah, ki so v 15. stoletju vodili cvetoče kraljestvo v Belgiji. V obeh primerih igrajo

glavno vlogo herojske ženske bojevnice, z mečem ali s peresom. V današnji Avstriji je Burgenland (Gradišćanska) podoben regiji Burgundiji v Franciji po svojih prostranih valovitih gričih z vinogradi.

ZGODNJI SREDNJI VEK

Ženske, spoštovane kot opatinje v učnih središčih

Po padcu Rima v 5. stoletju in preden je Konstantinopel zbral svoje moči kot nova grška znamka krščanstva v Bizantinskem cesarstvu, je nad keltske dežele legel mir. Razuzdanost in brutalnost, ki sta spremljali širjenje imperialističnega Rima, sta bili premagani; vaško življenje se je lahko vrnilo v naravni ritem.

Med zgodnjimi leti merovinske vladavine, ki je sledila razpadu Rima, je bilo suženjstvo večkrat odpravljeno.

Batilda, ena od ženskih vladaric, ki je bila tudi sama osvobojena suženjstva v 7. stoletju, je svojo oblast uporabila, da bi svoje dežele rešila podložništva. Pripovedovanja iz tega časa o ženskah govorijo kot o svetnicah, vendar je treba te omembe razumeti v okviru drugih razpoložljivih informacij. Podobno kot v primeru Ivane Orleanske je bila proglasitev keltskih junakov za svetnike lahko izvedena šele po smrti, ki jo

je povzročila rimska religija.

V stoletjih, ki so sledila koncu težke moške roke Rima, so ženske pričele ustanavljati središča učenja in izdelovanja različnih predmetov. Skriptoriji in knjižnice so bili glavne značilnosti teh zgodnjih izobraževalnih skupnosti, znanih kot opatije.

5. do 7. stoletje

Približno v času, ko naj bi Patrik Irski pričel plodno obdobje oddaljenih umikov, so številne ženske ustanovile opatije na celinski Evropi. V teh utrjenih učnih središčih so tudi izdelovali steklo, železo, lončenino, tekstil, gojili žita in obdelovali les.

Na Irskem je bila Brigita Kildarska zaslužna za ustanovitev nekaj opatij v 5. stoletju. Brigito so v keltski kulturi častili s svojim praznikom, imenovanim Imbolc, ki je zaznamoval prihod pomladi.

Kronološko je Brigita delovala približno sto let

Znak pomladi Brigite Irske, Wikipedia

Na tem mestu je potrebno opozoriti, da Patrika rimskokatoliška cerkev ni nikdar razglasila za svetnika ter da je podpiral obstoj opatij, posvečenih ohranjanju klasičnih pisanj.

Čeprav podatki o Patriku niso natančno znani, je bilo sledečih 1400 let v znamenju zakonov o krivoverstvih, ki jih je uresničevala krščanska cerkev. Slednji so prepovedovali nekrščanska pisanja in nedvomno obsodili Patrikovo delo kot krivoversko, saj se je trudil ohraniti klasične grške in rimske spise. Ni nerazumna predpostavka, sta tako Patrik kot Brigita Kildarska prenesla naprej keltsko tradicijo sekularnih študij.

Stoletje, ki je sledilo, zasluži posebno pozornost iz različnih vzrokov. Enega redkih prikazov tega obdobja je podal Gregor iz Toursa, ki je zapisal, da so Franki prišli iz Panonije, naselili bregove Rena, napadli Rimljane na drugi strani velike reke in nazadnje zavladali Galiji po padcu Rima.

Zgodovinar Gregor iz Toursa (pribl. 529-594) se je rodil v regiji Auvergne, domovini Vercingetoriksa, ki se je boril proti Juliju Cezarju v Aleziji leta 52 pr. n. št. Gregor iz Toursa naj bi bil škof, kar bi lahko pojasnilo, zakaj so kasnejše čistke prizanesle njegovim pisanjem. Njegove omembe Frankov – prihod iz Panonije, selitev v Porenje, da bi preko reke vršili napade na Rimljane, nato pa vodenje Galije po padcu Rima – omogoča redek in morda celo zanesljiv vpogled v njihov izvor.

V 6. stoletju je vodilni par, burgundska Klotilda in frankovski Klodvik, v Parizu ustanovil enklavo za učenje, opatijo, imenovano Geneviève, ki je slovela po svoji knjižnici in je bila predhodnica univerze v Parizu.

Drugi ženski, živeči v 6. stoletju, ki se ji mnogo pripisuje, malo pa je znanega, Radegundi, gre zasluga za ustanovitev opatije v Poitiers v Franciji. Izvorno naj bi bila iz nemške dežele Turingije.

V 7. stoletju je žena Klovdika II., Batilda, ustanovila opatiji v Corbieju in Chellesu, Franciji. Druge opatinje tega časa so bile Telhilda, ki je služila v opatiji Jouarre v francoski regiji Seine-et-Marne, Agilberta in Hersenda.

Ustanovitev opatije v Jouarru (ustanoviteljica je bila Teodohilda ali Telhilda), naj bi se zgodila leta 630, po obisku irskega učenjaka Kolumbana, ki je spodbujal merovinško arhitekturno oblikovanje. Kolumbanovo ime je povezano s Fuldo, poznano kot mesto ene od opatij Karla Velikega v nemškem

Odenwaldu. V Belgiji sta ženski po imenu Begga in Getruda iz Nivellesa prav tako ustanovili opatije. Druga imena in kraji, povezani z opatinjami iz tega časa, so: Bertila, prav tako v Chellesu, Hilda iz Hartlepoola in Streoneshalh.

Redki ostanki iz merovinške dobe ponazarjajo sijajne izdelke tega časa, še posebej iz zlata.

8. do 10. stoletje

V tej dobi je Evropo in Britanijo ponovno vodil frankovski vladar, Karel Veliki. Njegova slava je sprožila širjenje imen, ki še vedno častijo nepristranskega, velikodušnega vladarja – Karl, Karol, Carl, Carol – in imen krajev kot Karlovy Vary ali Karlsbad.

Karel Veliki, rojen sredi 8. stoletja, je vodil Evropo še več kot desetletje v začetku 9. stoletja. V tem času so pohodi Turingov, Frankov, Avarov in Karantancev po področjih sedanje Nemčije in vzhodne Evrope predstavljali bistven del vzhodne obrambne linije.

Opatija Marmoutier Karla Velikega se je nahajala v Toursu, na severni strani reke, kjer je bil opat slavni angleški humanist Alkuin.

Karel Veliki naj bi spodbujal izobraževanje fantov in deklet, kot piše njegov biograf Einhard.

Pod vodstvom Gizele, sestre Karla Velikega, je pričela delovati opatija, znana po svojih skriptorijih z devetimi pisarji; do 10. stoletja je opatija pritegnila eno največjih irskih pesnic, znano kot Uallach. Hrosvita, izobraženka s področij latinščine, grščine, astronomije in glasbe, je bila ustanoviteljica opatije v Nemčiji.

Valpurga, opatinja iz 8. stoletja, ki se je v Franciji proslavila kot kronistka in pisateljica, ter Edburga, spretna pisarka in kaligrafinja, sta ustanovili opatiji v Angliji.

Valpurgino noč še vedno praznujejo v Nemčiji s postavljanjem kresov v povezavi s čarovnicami z gorovja Harz. Različice noči se množično praznujejo na Nizozemskem, v Nemčiji, Češki republiki, Sloveniji, na Švedskem, v Litvi, Latviji, na Finskem in v Estoniji.

Spomin na opatinjo Valpurgo ostaja tako široko ohranjen in živ, ker je bila cenjena voditeljica, pa tudi zato, ker je bila morda med tistimi, ki so jih kot čarovnice zažgali na grmadi.

Opatija Prüm, Nemčija

10. do 14. stoletje

V tem času se pojavijo rokopisi, napisani v narodnih (ne-latinskih) jezikih, ki so bili običajno označeni kot odstopanje od predhodno univerzalnega jezika, latinščine. Pesem o Rolandu v stari francoščini, na primer, izvira iz tega obdobja, čeprav se njena zgodba nanaša na dogodke v času Karla Velikega okoli 9. stoletja.

Zgodnja pisanja v drugih jezikih, ne v latinščini, so najpogosteje religiozna – katekizmi ali pa govorijo o življenjih svetnikov. Posvetna pisanja so bila ožigosana kot krivoverska in zato uničena. Zelo verjetno so bili rokopisi, ki niso bili napisani v latinščini, eliminirani po ukazu cerkvenih predstavnikov.

Ugledne ženske tega obdobja so Uaallach, ena največjih irskih pesnic, umetnica in graditeljica Matilda iz Essna, Diemuda Wessobrunška, čigar okrasitve rokopisov so bile enako vredne kot zemljiška posestva.

V Nemčiji 12. stoletja, v gorovju Harz, je Agnes iz Quedlinsburga ustvarila okrasitve rokopisov in veličastne tapiserije. Ženska po imenu Gizela je delovala kot opatinja v Kerzenbröcku, sedaj v Nemčiji, kjer je nadzorovala pisarje ter izobraževalno središče.

Ilustratorica in portretistka, Klaricija Augsbuřka, je bila prav tako znana po svojem delu v južni Nemčiji.

Tradicija žensk na čelu opatij se je v takšni ali drugačni obliki nadaljevala v 16. stoletje. Opatinja Šarlota Burbonska naj bi pobegnila iz opatije Jouarre v Franciji in zbežala v Nemčijo. Imena drugih opatinj, ki so služile v Jouarre-u v 16. stoletju, so: Jeanne de Montpensier, Jeanne de Guise, Henrieta Lorenška in Ana-Tereza Rohanska.

Jouarre, Francija

Nasprotje vpetosti žensk v opatiji Jouarre v 16. stoletju, je, recimo, samostan Stična v Sloveniji, znan po svoji knjižnici in skriptoriju, še celo dolgo v dobi habsburške monarhije. V sedanosti enemu poglavitnih donatorjev obnove stiškega samostana ni dovoljen vstop v knjižnico, ker je ženska, po prejeti informaciji med ogledom lokacije.

Ljubljana, Slovenija, Narodni muzej. Skica oblačila, najdenega v grobnici iz železne dobe v Stični, Slovenija

Od 12. stoletja dalje so bili, sodeč po zapisih cisterijanske cerkve, predstojniki stiškega samostana moški, čeprav bi lahko bila njihova točnost vprašljiva. Stična leži na področju, ki je bilo zanimivo za zgodnje Kelte; znatno število predmetov je tukaj odkrila vojvodinja Mecklenburška. Bližnje Novo mesto je

dolgo služilo kot keltska utrdba zaradi svojih naravnih termalnih vrelic, možnosti obrambe in plovni poti. Po vsej verjetnosti so, preden se je v 12. stoletju pričelo moško vodstvo, nekaj stoletij prej stiški samostan vodile tudi opatinje.

Stična, Slovenija, pokrajina

15. stoletje

Oznanjeno v burgundski umetnosti in književnosti

Ženske so imele pomembno vlogo pri burgundskem razkošju, saj so izdelovale veličastne, izjemne tapiserije, po katerih je doba znana. Arhitektura, iluminirani rokopi, znanost, tehnologija, obramba – ženske so polnopravno sodelovale v življenju 15. stoletja.

Knjiga City of Ladies (Mesto žensk) avtorice Christine de Pizan

Izpodbijanje seksizma s strani ženske – pisateljice

V tistih navidezno idiličnih časih se je mlada vdova postavila po robu seksističnim napadom vodilnih duhovnikov. Christine de Pizan se je aktivno borila proti omaloževanju žensk in jih branila pred klevetanjem. Podžigajoče izjave duhovnika Matheolusa so vzpodbudile Christine de Pizan, da je branila svoj spol, kar je kulminiralo v njeni knjigi Mesto žensk (City of Ladies).

Omenjeni cerkveni funkcionar je zagovarjal stališče, da je ženskam za vselej prepovedan vstop v raj, ker je bila Eva ustvarjena iz Adamovega rebra. Posledična pisanja Christine de Pizan predstavljajo redka odstiranja verskih napadov na ženske v 15.

“Tisti, ki napadajo ženske zaradi lastnih grehov, so moški, ki imeli razuzdano mladost in so okusili ljubezen mnogih različnih žensk...sedaj obžalujejo svoje neumnosti in razuzdano življenje.

Vendar se je Narava v njih, ki omogoča, da volja srca uresniči, kar si močan apetit poželi, ohladila. Zatorej jih boli, ko vidijo, da so njihovi “dobri časi” mimo, in zdi se jim, da so mladci, ki so zdaj, kar so včasih bili sami, na vrhu sveta.

Ne znajo preseči svoje žalosti, zato napadajo ženske, upajoč, da bodo tako ženske manj privlačne za druge moške. Povsod vidimo takšne stare moške govoriti obsceno in nepošteno, kot lahko v polni meri vidimo pri Matheolusu, ki sam priznava, da je bil pomemben star moški, poln poželenja,”

– Anthology of Women’s Rhetoric avtorice Joy Ritchie.

Posebej opozarjam na sklicevanje Christine de Pizan na naravno pravo, ki ga je rimsko civilno pravo izrecno ovrglo, da bi opravičilo zaslužnjevanje, določeno v zakoniku bizantinskega cesarja Justinijana.

V svojih prizadevanjih je kritizirala Jean de Meuna, avtorja drugega dela popularnega Romana

o vrtnici (Roman de la Rose), ki ga je označila za nemoralno upodobitev žensk, in slavila njihovo spolnost. V knjigi Mesto žensk (The City of Ladies), je Christine ustvarila alegorično mesto in uporabila ženske iz zgodovine kot gradnike. Branila je izobraževanje žensk in njihovo polnopravno vlogo v družbi.

Nazori, izraženi v njenem delu, omogočajo vpogled v kompleksnost življenja iz vidika ženske, ki očitno in odločno predstavlja keltski pogled.

To je bila srednjeveška ženska, zelo vešča vinogradništva, poljedelstva ter izdelovanja tekstila, pa tudi zeliščarstva in zdravilstva.

Rojena v Benetkah, ki so bile domovina venetskimi Keltom, se je Christine de Pizan s svojo družino preselila v Pariz, kjer je bil njen oče dvorni zdravnik, alkimist in astrolog.

Pri 15-ih letih se je poročila s kraljevim tajnikom na pariškem sodišču. Sena v Parizu, s svojimi otoki sredi reke, je pritegnila keltsko pleme Parizijev in dolgo ostala pomembna galska utrdba.

Ilustracija, knjiga City of Ladies (Mesto žensk) avtorice Christine de Pizan

Po moževi smrti kmalu po rojstvu njenega tretjega otroka, je Christine vzela v roke pero in pričela s pisanjem in poučevanjem. Kot vdova se je Christine lotila kompleksnega upravljanja družinskih zemljišč, pri čemer se je morala ubraniti pred preračunljivci, ki so ji jih po smrti moža skušali odvzeti.

V svojem najbolj znanem delu je natančno opisala zgodovino žensk in vključila hvalnico Ivani Orleanski. Po tem, ko je vodila francosko vojsko v zmago nad angleškim sovražnikom, so cerkveni uradniki Ivano Orleansko obsodili in jo predali v angleške roke za usmrtitev.

Bruselj, Belgija. Zbirka knjižnice burgundskih vojvod, iluminirani rokopis avtorice Christine de Pizan

Dela Christine de Pizan so v tem obsegu pripadla knjižnični zbirki burgundskih vojvod, ki se je ohranila v glavnem po zaslugi žensk, saj so dragocena dela skrile na varno. Margareta Avstrijska, hči zadnje burgundske vojvodinje Marije Burgundske, in Marija Madžarska (1505 – 1558), voditeljica Nizozemske, sta prispevali k zbirki, jo ohranjali in varovali.

Prizadevanja takšnih izjemnih žensk so ubranila majhen del posvetne srednjeveške zgodovine pred pozabo.

Bridka opazka biografa slavne avtorice dela *Black Lamb and Grey Falcon* se zdi še posebej primerna z ozirom na ženske, ki so stoletja živele v tišini: “Če bi Rebecca West živel v srednjem veku in bila bogata, bi bila mogočna opatinja. Če bi živel v 17. stoletju in bila revna, bi jo sežgali na grmadi kot čarovnico.”

21. stoletje

Priznanje za odkrivanje skrite zgodovine

Skoraj stoletje po dejstvu je bila leta 2006 izdana knjiga o izrednih odkritjih in izkopavanjih vojvodinje Mecklenburške.

Harvard's Peabody Press je objavil zgodbo o njenih arheoloških odkritjih v Sloveniji in Avstriji ter hrani del njene zbirke v muzeju Peabody.

Plemiški lov: Vojvodinja Mecklenburška, zbirka iz železne dobe, Slovenija (Peabody Museum Press, 2006).

Bourges, Francija

SWOBODA PROTI FEVDALIZMU

NARAVA DRUŽINE

Kdo pridobi z obrekovanjem žensk?

Ne očetje ne sinovi, zagotovo.

Kaj pa lažni očetje, ki se pretvarjajo, da so del družine?

Kako lahko nekoga, ki nima nič opraviti s tvojim rojstvom, imenuješ "oče"?

Kaj se je zgodilo z božanskimi ženami, božanskimi ženskami?

Nedvomno so maloštevilne.

Mama rodi otroka.

In ga tudi neguje, jasno.

Zakaj torej zasramovati ženske?

Da bi človeštvo izginilo?

Takšna odstopanja od družine

nesmiselno uporabljajo besede;

jemljejo dediščino otrokom,

določajo status s hlinjenjem potomstva.

Nepristranost, pravičnost za vse: to sta koncepta, ki nujno vključujeta ženske kot polovico vsake normalne, regenerativne populacije. Svoboda po definiciji prinese poštenost, enakost – politično, ekonomsko in socialno enakost znotraj človeštva.

Predkrščanska ljudstva v Evropi so izkazovala ravnovesje, ki so ga uničili fevdalci z osvojitvami in okupacijami. Zgodnji zaselki niso znani po ogromnih palačah, ki bi se dvigovale nad kolibami. Nasprotno, življenje razmere avtohtonega prebivalstva so običajno vključevale gručo bivališč enake velikosti.

Ko se pojavi izredno velika zasebna rezidenca, lahko to naznanja sovražni prevzem. Značilen primer je rimska vila v Bibractu, Franciji. V tej vasi na vrhu hriba je lokalno prebivalstvo ozemlje zapustilo po očitni osvojitvi in namestitvi gospode.

V predkrščanskih keltskih vaseh, ki so jih odkrili, je opaziti odsotnost razlik med sloji. Velikost bivališč v predkrščanskih naselbinah ostaja precej stalna; večji prostori so bili predvideni za skupnostne delavnice in kot javni prostori.

Sodelovanje, ki ga zahtevajo človeške potrebe

Od začetkov človeštva so avtohtone kulture ženskam priznavale vrednost na osnovi njihovih fizičnih značilnosti. Zgodnje kulture so poveličevale ženske kot nosilke in skrbnice novega življenja. Povezovanje rodnosti z žensko je predstavljalo odnos med zemljo in njenimi plodovi, in bilo razširjeno z analogijo nagrade in prihajajoče pomladi. Prvotne skupnosti so spoštovale ženske in zemljo zaradi obljube obilja, ki so jo utelešale.

Očrnitev žensk je posegala v bistvo naravnega reda, šlo je za preobrat v osnovni družinski strukturi. Da bi razumeli, zakaj in kako se je zgodila ta bistvena transformacija v odnosu do žensk, je potrebno pogledati spremembe in kdo je imel od slednjih koristi.

Vgrajena nujnost je pripeljala do izvirne delitve dela glede na spol. Mama je rodila in skrbela za majhne otroke, zato so bile ženske tiste, ki so ostale bližje domu, medtem ko so moški varovali, delali na oddaljenih poljih in sprejemali naloge, ki so jih še bolj in za daljši čas oddaljile od doma, kot pa bi to lahko storil otrokov skrbnik.

Ženske so pletle in pisale; okraševale so rokopise in sestavljale statve, moški pa so vodili črede na bolj zelene pašnike, ubijali ulov in gradili javne dvorane. Ženske so vodile gospodinjstvo in krasile domove, peklo kruh in hranile domače živali.

Odraz sodelovanja žensk v zgodnjih zakonih

Enega od ostankov starodavne keltske družbene organizacije iz 5. stoletja najdemo v irskih Behonskih zakonih, imenovanih po keltski besedi *breitheamb*. Zahtevan je bil izbor za vsako funkcijo, od najvišje do najnižje; položaji se niso dedovali ali bili podeljeni na podlagi protekcije. Zakoni ne omenjajo zasebne lastnine niti ne priznavajo prvorojenstva, po katerem najstarejši sin dobi celotno dediščino – praksa, ki je postala prevladujoča v kasnejših kraljevskih dobah. Preučevalci irskega prava navajajo *Brigh Brigaid*, katere ime je črkovano na najrazličnejše načine, ki je izrecno omenjena v *Senchus Mor*, zbirki starodavnih irskih zakonov, zaradi sprejetih odločitev, ki so služile kot *precedensi* v sodnih odločitvah še stoletja po njeni smrti.

Vzporedno z Brehonskimi zakoni so bile razvidne demokratične prakse glede volitev v Karantaciji, frankovski vojvodini, ki je med 7. in 9. stoletjem zajemala precejšen del današnje Avstrije, Češke republike, Slovaške in Slovenije.

Preden so bili ustoličeni kot vodje, so morali kandidati v Karantaciji odgovarjati ljudem, ali bodo vladali pravično. Uستي so se morali v marmornat stol na sredi polja – Gosposvetskega polja – ali na poljih blizu Gospe svete (Maria Saal) v Avstriji in pokazati svoje sposobnosti za vodenje. Sledi teh postopkov so še vsebovane v avstrijskih zakonih, ki urejajo to področje. Podrobneje: European Cultural Forum.

Iz časa med 6. in 9. stoletjem so se ohranili številni frankovski salijski rokopisi. Za nekatere določbe se zdi, da se povezujejo s časom pred našim štetjem. Vendar pa pojmi kot izključno moško nasledstvo nakazujejo radikalne spremembe, ki so se odvile do 15. stoletja.

St. Germain-en-Laye, France, Narodni arheološki muzej, pr. n. št

Od časa Klodvika med merovinško dobo so salijski zakoni veljali na območju okoli Kölna, Nemčija.

V nasprotju s kasnejšo prakso glede ženine dote so zgodnji salijski zakoni določali, da možje ob poroki podarijo darilo ženini družini. V primeru ločitve ali smrti moža ali žene je drugi obdržal njegovo ali njeno ločeno lastnino.

Iz določb zgodnjih salijskih zakonov glede povzročitve smrti iz malomarnosti izhaja, da je bilo življenje ženske enako vredno kot življenje moškega, vrednot noseče ženske pa bila trikratnik vrednosti življenja moškega.

Večino pisnih dokumentov, ki so se ohranili skozi zadnjih 3000 let, so napisali zmagovalci in odražajo elitno moško prevlado. Ti zapisi usmerjajo pripovedovanje o zgodovini. “Mnogo piscev je nasledlo propagandi Julija Cezarja. Zavojevalski vojak, kakorkoli sijajen, ni najbolj zanesljiv vir, na podlagi katerega bi lahko razlagali družbene običaje in kulturo prebivalcev, katerih civilizacije je v procesu uničil” (R. MacMullen, *Christianizing The Roman Empire A.D.100-400*, str. 44).

Tirani so zgodovino preoblikovali na način, da so svoje plenjenje Galije, keltskega zlata in suženjev prikazali kot “civiliziranje barbarov”. Kako ironično, da so se skozi zadnjih 2000 let divjaška dejanja Rimljanov uspešno pripisala Keltom.

Se prizorom razkosanja človeških telesih v amfiteatrih, zgrajenih za sužnje, res s takšno lahkoto pripiše blišč?

Med največjimi zablodami, ki jih je storil Julij Cezar, so pripovedi o Evropi, ki so jo preplavile

divje horde barbarov, ene pomembnejših. Njegovo označevanje Keltov kot barbarov nedvomno izhaja iz dejstva, da so keltska plemena strmoglavila okupatorske vojaške sile rimskega imperija.

Utrdbe pomenijo resnost in obseg grožnje

Evropska pokrajina priča o dolgotrajnih in znatnih prizadevanjih za obrambo pred napadalci. Utrjeni vrhovi hribov, odmaknjene naselbine, skrite globoko v gorskih kanjonih, mesta z obzidji, številne linije obrambnih jarkov, grape in nasipi govorijo o razsežnosti grožnje. Gradovi in stražni stolpi na vrhu vsakega hriba dokazujejo resnost nevarnosti, s katero so se soočali Kelti.

Tu se pokaže pomembnost zaščite lastnega doma (v angleščini rek »A man's home is his castle«); pravno razmišljanje je takšno stališče dolgo podpiralo. Običajno ne obstaja dolžnost umika iz domačega bivališča; zakoni navadno zagovarjajo ohranitev domovanja in borbo proti napadalcem. Gradovi to mnenje podpirajo.

Ko se je približevala nevarnost, je lokalno prebivalstvo zbežalo do gradu, kjer so se strnili vrste

in odbili napad. Znotraj grajskih zidov so okoliški prebivalci še dolgo po začetku obleganja lahko imeli vrtove, gojili živino in se zbirali ob slavnjih.

Od utrjenih nasipov kot Glauberg v Nemčiji in Titelberg v Luksemburgu, do utrjenih vasi in mest kot sta Nürnberg in Rothenburg-ob-der-Tauber, so ta zatočišča nudila zaščito napadenim.

Bodisi za visokimi zidovi ali nasipi zemlje, so bile nastanitve založene z živežem, kjer so ljudje lahko skrili in se umaknili v notranje svetišče.

Utrjeni prostori so bili sprva namenjeni zaščiti; ko so padli v roke sovražniku, pa so postali sedeži zatiranja na ozemlju gospodarjev.

Skozi stoletja so tako načini napadov kot obrambne strukture postajali vse bolj kompleksni. Utrjeni vrhovi hribov z nasipi zemlje so prerasli v mesta z obzidji in varovanimi vhodnimi vrati ter visokimi stražnimi stolpi. Rimske legije so obkolile utrdbo na vrhu hriba; križarji so napadli keltske gradove in opatije; cesarjeve vojske so se borile še za več nadzora.

Če je bil napad uspešen, so bile slavnostne dvorane preoblikovane v cerkve. Nameščeni so bili

duhovniki, da bi zbrali informacije, pobirali dajatve in uveljavili ukaze cerkve.

Iskanje imetja in ljudi – keltskega zlata in keltske produktivnosti – je nedvomno motiviralo nenehne napade.

Trk rimsko-katoliške netolerantnosti ob keltske pravice in učenje

Stopnja barbarstva, povzročena nad keltskimi družinami, je pretresljiva za vest katerekoli dobe. Cezar se je hvalil o svojih okrutnih pokolih evropskih žensk in otrok; verski glasovi so bili odmev njegovega divjaštva.

“Kdor bo ujet, bo preboden, kdor bo zajet, bo padel pod mečem. Njihovi otročiči bodo pobiti pred njihovimi očmi, njihove hiše bodo izropane, njihove žene oskrunjene. Glej, razdražil bom proti njim Medijce, ki se ne menijo za srebro in nimajo veselja nad zlatom. Njihovi loki bodo pobijali dečke, ne bodo se usmili sadu materinega telesa, njihovo oko ne bo prizanašalo otrokom,” (Izaija 13:15-18).

Tisti, ki so sledili stopinjam cesarskega Rima, so bili vpeti v neskončne boje proti ne-Rimljanom po celotni Evropi. Krščanstvo je zahtevalo ekskluzivnost in nestrpnost s pozivi kot:

“Ne imej drugih bogov poleg mene,” (Eksodus 20:3); “... tedaj neizprosno udari prebivalce tega mesta z ostrino meča, z zakletvijo pokončaj mesto in vse, kar je v njem, tudi živino udari z ostrino meča,” (Devteronomij 13: 16).

Vse od začetkov je bila ta uradna retorika nestrpnosti usmerjena proti ženskam kot glavnemu predmetu omaloževanja in trpinčenja. Ženske so bile izključene iz veličastnosti božanstev, cerkvene hierarhije in opatij. Krivilo se jih je za izvirni greh, bile so zasmehovane kot manjvredne v primerjavi z moškimi in obtožene izгона iz raja.

Ženske so bile vrata, skozi katera vstopa hudič, vhod v pekel. Celó glede na skope podatke, ki so se ohranili, je bila velika večina tistih, ki so v srednjem veku zgoreli na grmadah, žensk.

Delitev je uničila enakost

Deli in vladaj je bila znana metoda, ki jo je zagovarjal rimski imperij, da je dominiral nad Evropo in Sredozemljem. Ko je bilo predmetno ozemlje osvojeno, je delitev ponovno postala splošno vodilo. Obrnite ljudi drugega proti drugemu; držite jih narazen, da bodo ostali pokorni.

Z besedami, ki jih pripisujejo samemu Jezusu, so taktike delitve razkrite kot poglavitna sila krščanskih dejavnosti.

“Mislite, da sem prišel prinašat mir na zemljo? Ne, vam rečem, ampak razdeljenost. Odslej bo namreč v eni hiši razdeljenih: trije proti dvema in dva proti trem; razdelili se bodo: Oče proti sinu in sin proti očetu; mati proti hčeri in hči proti materi; tašča proti svoji snahi in snaha proti tašči,” (Luka 12:51-53).

Tako je cerkev prevzela enako strategijo, ki se je izkazala kot uspešna za rimski imperij. V tandemu s fevdalnimi gospodarji je krščanstvo vzpostavilo “Sveto rimsko” cesarstvo od znotraj. Ko so pokrajino osvojili križarji ali vitezi ali kdo drug, je bil cerkveni uradnik nameščen v veliki dvorani, ki je nadzirala elitno lokacijo v vsaki okolici.

Fevdalni gospodar je prevzel rezidenco v nekdanjem gradu – pribežališču.

Krščanskim duhovnikom in misijonarjem se pripisujejo zasluge za civiliziranje, romaniziranje ali pokristjanjevanje – Evrope. Njihovo poslanstvo se pogosto povezuje z opismenjevanjem. To pa je pomenilo vsiljevanje novih jezikov in celo pisav, kot na primer pri Cirilu in Metodu, misijonarjih, ki so ju častili zaradi širjenja krščanstva po poganskih deželah. Brata iz Tesalonike, sedaj v Grčiji, sta žela pohvale za vpeljavo povsem nove abecede – glagolice – in sta bila posebej dejavna na področju Moravske, sedaj v Češki republiki.

Njuno poučevanje je tudi omejilo vsebino na religiozne teme, kot so katekizem in življenje svetnikov. Pisanje o drugih vsebinah je nasprotovalo ukazu “nobenih drugih bogov”. Prepovedana kot krivoverska, je bila lahko katerakoli posvetna izjava kaznovana z sežigom na grmadi.

Ta primer ponazarja drugačno uporabo jezika – celo njegove pisave – kot nadvse učinkovitega orodja za delitev ljudi. Jeziki in pisave, ki se pričnejo in končajo na političnih mejah, ustvarjajo zmedo ter izumetničenost celo dandanes, kot samouresničujoča

se prerokba babilonskega stolpa. Slovanska jezika kot sta srbščina in hrvaščina ilustrirata navedeno trditev.

Čeprav sorodna kot govorjena, srbščina uporablja cirilico, hrvaščina pa latinico. Znotraj teh kategorij obstaja mnogo narečij, ki nedvomno izvirajo iz posameznih župnij ali cerkvenih okolišev.

Skozi nenehno delitev se lahko tudi ljudje, ki so si sicer zelo podobni, začno dojemati kot zelo različne. Ločeni glede na narodnost, jezik, razred, starost, spol, spretnosti, fizične sposobnosti, barvo las, barvo oči, kraj rojstva, poreklo, vero, ločino, spolnost, ad infinitum. Zadržuj nesoglasja pred njihovim širjenjem, podpihuj sovraštvo in obrni eno skupino proti drugi.

Označi ženske kot manjvredne, da bi pospešili načrt podrejanja in ločevanja bistva keltske družbe, namreč družine. Od začetka našega štetja je bila Evropa razdeljena glede na narodnost, jezik in vojne, ki jih je vodila religija –in ženske nikdar niso ponovno pridobile statusa, ki so ga imele v starodavni keltski kulturi.

Ekskluzivnost moških je vznemirila tradicionalno družino božanstev

V krščanstvu so bili moški prepoznani kot božanstva, ženske pa ne. Ali so Kelti sprejemali božanstva kot del kulture – in ni kristalno jasno, da je temu tako – ali ne; zagotovo je rimska republika, ki je bila predhodnica rimskega cesarstva, pripoznala seznam božjih parov in družin. Proti temu ozadju je krščanstvo zavestno izločilo ženske iz blišča božanstev in vpeljalo očeta in sina kot bogova brez žene, matere ali staršev.

Izključno moška hierarhija je zavrnila običajno skupno moško-žensko vladavino

Kršćanstvo je nadzorovala izključno moška hierarhija, medtem ko to ne velja za keltsko kulturo; gre za situacijo, ki se nespremenjena v veliki meri nadaljuje še dandanes.

Vera je očitna razlika med obema kulturama na vseh točkah zgodovinsko vseprisotne cerkve – Rim, Konstantinopel, kraljestva, monarhije, imperiji.

Še posebej keltske ženske so pogosto posedovale ljudsko modrost o medicini, poljedelstvu in druga praktična znanja, kar so predale otrokom.

Kot takšne so bile antiteza moški hierarhiji v cerkvi, ki je razglase izdajala od daleč.

Primerjava organizacijske strukture med Kelti in Rimljani razkriva globino teh razlik. Krščanstvo je uveljavila rimska cesarska kultura. Že v 4. stoletju so Konstantin I. in njegovi nasledniki institucionalizirali krščanstvo kot edino državno vero, izključujoč vse ostale. Aktivno se je spodbujalo zatiranje drugih ver in njihovih pripadnikov.

Po Konstantinu I. je sledilo štirinajst stoletij preganjanja krivoverstva. Kot v primeru Ivane Orleanske, je cerkev identificirala krivoverce, država pa določila kaznovanje. Divjaška krutost, značilna za rimski cesarski napad in okupacijo, se je prenesla na ravnanje s posamezniki po osvojitvi.

Obtoženi neupoštevanja uradnih krščanskih ukazov so bili soočeni z javno agonijo na grmadi in drugimi fizičnimi zlorabami, vključno z nadlegovanjem in posilstvom. Vse do današnjega dne krščanstvo ženskam vsiljuje omejitve – na primer v zvezi s pravicami do reprodukcije, celo za ne-

kristjane. Cerkev zahteva upoštevanje svoje doktrine od vseh – tako kristjanov kot ne-kristjanov – pogosto v očitno škodo žensk. Več na splošno o tem v *Heretics, Pagans and the Dawn of the Monotheistic State* avtorja Charlesa Freemana.

Nova separatistična pojmovanja so povzročila uničenje običajnih družinskih besed

Pridobitev nadzora nad enakopravno populacijo keltske Evrope je pomenila temeljito preoblikovanje kulture: kako nadzirati in preusmeriti bogastvo od razpršenih, močno povezanih družinskih enot po celotni Evropi in Britaniji, do izključno moške hierarhije v Rimu.

Zlomiti družino in usmeriti tok nagrade h gospodarjem. Posledica osvojitve, po zasegu bogastva, domiselnosti in produktivnosti, je bila podreditev.

Razdeliti pomeni postaviti igralce na igrišču v neenakopraven položaj; vzpostaviti navidezna razlikovanja v smislu manjvrednosti, z ustvarjanjem lažnih razlik. Povzdigovanje moških prek poveličevanja krutosti kot znamenja možatosti. Omaloževanje žensk z degradacijo dela, ki ga

tradicionalno opravljajo, kot so vzgoja otrok, tkanje in umetnost. Ločevanje nalog na “moške” in “ženske”. Vzgoja, skrb za druge, urejanje družinskega življenja – vse to pristane v košu za smeti.

Nedvomno se je razvrednotenje žensk zgodilo, pri čemer je imel nadzor ustne komunikacije pomembno vlogo. Pred krščanstvom so bile ženske ugleden sestavni del družbe.

Od vsega začetka je bila krščanska retorika nezmotljivo sovražna do žensk. Biblija in zgodnji zapisi krivijo ženske za speljevanje moških na stranpota in za izvirni greh; njihovi najbolj cenjeni predstavniki so ženske omaloževali.

“V bolečinah in tesnobnem strahu rojevaš, ženska, k svojemu možu si obrnjena in on ti gospoduje; pa ne veš, boš dejala, da si Eva? V tem svetu je še vedno živa obsodba, ki jo je Bog izrekel nad tvojim spolom; potemtakem je še vedno živa tudi krivda. Ti si hudičeva dver. Ti si prelomila pečate na drevesu spoznanja. Ti si prva izdala božji zakon. Ti si premamila njega, ki se ga hudič ni upal napasti. Ti si brez pomišljanja zbila na tla človeka, Božjo podobo. Po tvoji zaslugi, to je po zaslugi tvoje smrti, je moral tudi Božji sin umreti”–Tertulijan, “oče latinskega krščanstva” (160-225), v *De cultu feminarum* (O lepoticenju žensk).

Podcenjevanje je zdesetkalo ravnovesje

Ljudje v predkrščanskem obdobju so spoštovali ženske, v krščanskem obdobju so jih uradno zasramovali. Krščanstvo je razvrednotilo prispevek žensk v družbi, še posebej v primerjavi s keltskimi kulturnimi normami. Ženske so nekdam častili zaradi njihove plodnosti; krščanstvo je namesto tega predlagalo vzdržnost. Pred krščanstvom se je slavilo združitev moškega in ženske, nato je postalo nekaj sramotnega.

Sramotitev teles, skozi katera se rodi novo življenje, nasprotuje človeškim nagonom. Poniževati ženske je nenaravno; zaničevanje žensk spodkopava naravne zakone. Kelti so cenili vitalno vlogo, ki so jo imele ženske v njihovi družbi. Osnovna človeškost zahteva spoštovanje tistih, ki pod srcem nosijo potomstvo; za degradiranjem žensk stoji nenaravni namen.

Kodificirani zakoni o suženjstvu so legalizirali zlorabo

Kelti so upoštevali naravne zakone s pripoznavanjem pomembnosti družinskih članov za samo družino. Pomembno vlogo so imeli tako moški

kot ženske in otroci. Ženske so obnavljale družino kot prehod za prihodnost. Otroci so izboljševali in spreminjali družino, ko je starost oslabila starše. Tak pogled na naravne človeške ritme je služil kot temelj v zgodnjem keltskem obdobju, kar je razvidno vse od umetniških motivov do onomatopoije v jeziku.

Do 5. stoletja so zakoni rimskega cesarja Justinijana ta naravni red obrnili na glavo. Najprej je potrebno razumeti pomen zgodnjih Keltov pri delovanju grških in rimskih ekonomskih motorjev. Po navedbah Prirodoslovnega muzeja v Nürnbergu, Nemčiji, je največji tok blaga iz severa na jug predstavljala trgovina s sužnji. Delo je nujno zahtevalo ročne in izučene delavce, pa tudi strokovno znanje – torej vse od arhitektov do zidarjev.

Starodavna Grčija in Rim sta sužnje obravnavala kot vojni plen in kot del trgovinskega sistema. To je pomenilo, da so trgovci s sužnji ujete Kelte iz severa prodajali na jug.

Ko se je sprožil preplah v keltskih vaseh, so se družine razbežale po vrhovih hribov, da bi se ognile zajetju. V tej točki so izjemne okoliščine zahtevale, da mama z otrokom pobegne iz povsem bioloških razlogov: samo mama je lahko nahranila najmlajše v času skrivanja. Za potrditev teh navedb pozivamo

bralca, da obišče katero od mnogih lokacij ostankov utrdb na vrhovih hribov v Evropi, še vedno pogozdenih.

Konstantno, skoraj neprekinjeno zaporedje vojn, v katerih so se vojskovale grške države v 4. in 3. stoletju pr. n. št., je opredeljeno kot primarni vzrok za postopen zaton ekonomije v stari Grčiji. Kot pravi Homer v Odiseji: “Te vojne... so postajale vse bolj zagrenjene, okrutnejše in pogubne za vse udeležence, tako zmagovalce kot poražence. Praksa opustošenja sovražnikovega ozemlja, uničenja njegovih pridelkov, vinogradov in nasadov oliv, požiganja kmetij, zajetja in prodaje ljudi ter živine kot vojnega dobička, oskrbovanje čet z viri iz osvojenih pokrajin je postajala nekaj običajnega.”

Prvi dve stoletji pred našim štetjem je Rim cvetel, kar je omogočila poceni delovna sila v obliki številnih sužnjev, ki so prihajali iz severa in vzhoda.

Rimska družba in ekonomija sta sloneli na sužnjih – ne le pri delu na poljih in veslanju v galejah.

Rimska moška elita je uporabljala prisilno delo v skoraj vseh pogledih, od zdravnikov in arhitektov do prostitutk in gladiatorjev, ubitih za šport.

Sužnje so obravnavali kot lastnino in bili so brez pravic. V nasprotju z rimskimi državljanji so jih hudo

telesno kaznovali in tudi ubili. Podrobneje v knjigi Mihaila Rostovceva *The Social and Economic History of the Roman Empire*.

Ženske v rimski družbi so bile drugorazredni državljani, brez pravice voliti ali sodelovati pri vladanju. Ženske iz višjih slojev so ostale doma, delale so le ženske iz nižjih slojev. Patriarhalni Rim se je vrtel okoli moških; po navedbah strokovnjaka za socialno in ekonomsko zgodovino rimskega imperija so ženske imele komaj kaj – če sploh – lastnih pravic.

Spodaj v “škornju” današnje Italije se je nekdanja republika spremenila v moško-šovinistično diktaturo. V prvem stoletju našega štetja je rimska elitistična brutalnost zavzela nov vidik – verski. Ne le, da kristjani niso tolerirali drugačnih prepričanj, srdito so se maščevali celo so-kristjanom.

Z zavračanjem vsakršnega odklona od sprejete doktrine so rimsko pravo in krščanski zapisi motivirali zgodnje kristjane k izkoreninjenju tistih, ki se niso pokorili njihovim natančnim verskim pogledom. Ko je krščanstvo postalo državna vera, se je problematika suženjstva, nestrpnosti in verskega izključevanja razširila po Evropi, vse do padca Rima v 5. stoletju.

V prvih stoletjih našega štetja je bil Rim vse bolj

odvisen od človeških in naravnih virov iz oddaljenih ozemelj, kot na primer Romunije, da bi lahko oskrbel rastoč imperij. Do okoli leta 1000 n. št. so sužnji delali na posestvih fevdalcev v pokrajinah vzhodno od Rena. Po navedbah enega od strokovnjakov so “etnični Slovani opravljali tlako na kraljevskih in cerkvenih zemljiščih” in dejansko je vsaj en vladar izmenjaje uporabljal besedi “Slovan” in “suženj” (glej knjigo *Struggle for Empire*).

Nestrpnost, izključevalnost ter institucionaliziran seksizem, ki je obstajal v času rimskega imperija, se je nadaljeval pod okriljem cerkve. Celotni vladarski ustroj je bil pripravljen na izpolnjevanje ukazov cerkvenih predstavnikov.

Krivoverstvo je postalo kaznivo dejanje, sankcionirano z vsemi sredstvi: bolj kot je bilo dejanje ekstremno, večji je bil prikaz moči in zato kazen bolj učinkovita.

“Čarovnice ne puščaj pri življenju.” Eksodus 22:17

Ne glede na lastno neupoštevanje svojih doktrin je cerkev lahko kaznovala, kot je želela, celo s smrtjo. Pod pretvezo vere je zaradi krivoverstva zlorabljala ženske 14 stoletij.

Poleg zlorab, ki so jih uvedli krivoverski zakoni, je “pravo narodov” upravičilo zaslužnjevanje ujetnikov.

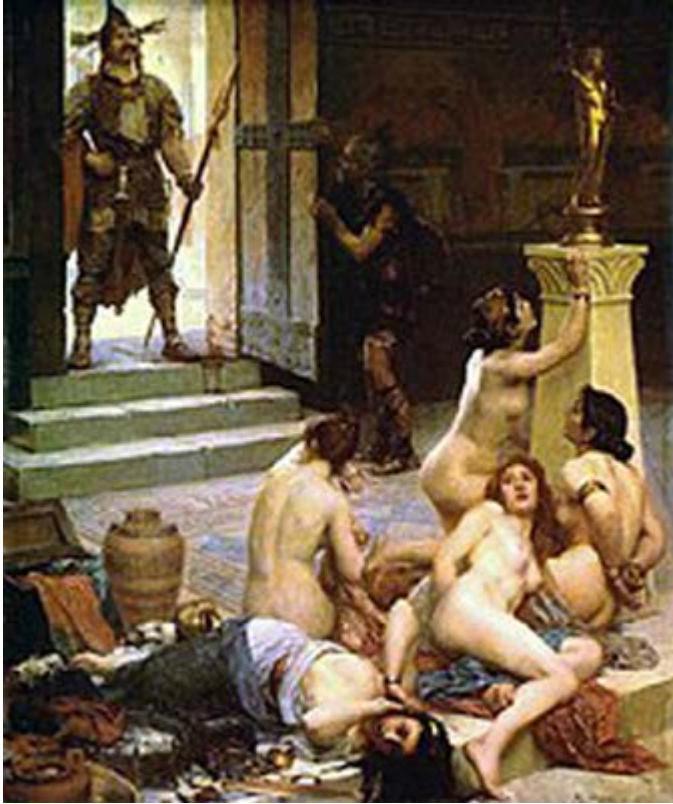
Bizantinski cesar Justinijan je slavno kodificiral zakone v 6. stoletju, pri tem pa razveljavil naravno pravo. Njegov kodeks izrecno dopušča zaslužnjevanje kot pravno materijo.

“Najvišja delitev oseb je torej ta, da so vsi ljudje ali svobodni ali sužnji.

- 1. Svoboda pa je, in po njej se tudi imenujejo svobodni, naravna možnost storiti tisto, kar nekdo želi, če tega ne preprečujeta sila ali pravo.*
- 2. Suženjstvo je institucija prava narodov, s katero je nekdo v nasprotju z naravo podrejen tuji oblasti.*
- 3. Sužnji so imenovani po tem, ker poveljniki ukažejo ujetnike prodati in se zato praviloma ohranijo pri življenju ter jih ne ubijejo. In te so imenovali tudi “s silo vzeti” (mancipia), ker so z oboroženo silo vzeti sovražnikom.*
- 4. Sužnji pa se ali rodijo ali postanejo. Rodijo se kot otroci naših suženj, postanejo pa po pravu narodov, to je z ujetništvom, ali po civilnem pravu, ko se svoboden človek, ki je starejši od petindvajsetih let, pusti prodati, da bi bil udeležen pri (prigoljufani) kupnini. Glede pravnega položaja ni med sužnji nobene razlike.*
- 5. Pri svobodnih obstajajo številne razlike. Svobodni so namreč ali svobodno rojeni ali osvobojenji.*

Justinijanove Institucije, I. knjiga, 3. poglavje – O pravu oseb, razglašene 21. novembra leta 533 n. št. Prevod po Kranjc, Janez (2012). Justinijanove Institucije. Ljubljana: GV založba, str. 65.

S sklicevanjem na status naroda so lahko vladarji utemeljevali zaslužnjevanje kot svoje upravičenje, ki izpodriva naravno pravo ali svobodo.

Paul Jamin (1853-1903), slikar akademske klasicistične šole, Pariz, Francija

VISOKA CENA SVOBODE

*Je zaslužnjevanje kadarkoli upravičeno?
Naravno ali nacionalno,
katero pravo je racionalno
v zadevah od zibke do groba?*

*Koliko pomeni biti svoboden?
Bi bilo na sprehodu v gozdu
enako dobro,
če bi bil lovec plen?*

Sodeč po učinkovitosti 2000-letnih aktivnosti, je razdelitev družine bistvo strategije, za katero je bilo potrebno zapleteno, obširno načrtovanje. Rimska moška elita je morala biti postavljena pred izziv oblikovati boljši način za pridobitev bogastva od lovljenja ubežnih žrtev.

Nadzor ter izkoriščanje razpršene ruralne populacije sta terjala dodatne čete in stroške. Po padcu rimskega imperija bi lahko nekdo, ki bi pred vrati prisluhnil cerkvenim elitam, slišal takšen pogovor:

Kako jih lahko prisilimo, da nam prinesejo svoje zlato?

Tako široko so razpršeni na podeželju, da bi izgubili preveč časa in truda s tem, da bi jih skušali zbrati. Kaj se lahko naučimo iz rimskega poraza? Imeti oporišča legij, ki lovijo Kelte po hribih je preveč neučinkovito.

Ne, zdaj potrebujemo prikrite dejavnosti, s katerimi bomo lahko skrili svoj namen. Svoja dejanja bomo ovili v skrivnostnost.

Tu je načrt. Delimo, delimo, delimo.

Razbili bomo bistvo družine s poveljevanjem moških in omaloževanjem žensk.

Poskrbimo, da bodo pokorni.

Naj nas kličejo "oče".

Naj se nam klanjajo.

Obrnimo brata proti bratu.

Širimo krščanstvo z mečem.

Začnimo svete vojne.

Razlikovali se bomo po oblekah in ukanah avtoritete.

Izmislili si bomo nove jezike in rokopise; narisali politične meje in jih ustrezno spreminjali. Naj bodo vsi zmedeni; uničite njihove mreže.

Prevzeti moramo nadzor na prostorih, kjer se zbirajo. Nastavite duhovnika v vsako veliko dvorano za poslušanje spovedi kot del sistema zbiranja informacij.

Obtožimo jih prevar: imenujmo jih barbari in pogani.

Zagrozimo s peklom in prekletstvom; zatrimo posvetno izražanje kot krivoverstvo.

Prepovejmo vso znanost in umetnost.

Uporabimo telesno kaznovanje in smrtno kazen, celo za manjša kazniva dejanja.

Zažgimo čarovnice.

Zanetimo grozen strah v srcih ljudi.

Uporabimo latinščino kot jezik naše komunikacije. Prepovejmo jo ljudem in jim ne pustimo imeti knjig v njihovem jeziku.

Strogo nadzorujmo vso ustno, pisno in slikovno komunikacijo.

Poučujmo samo našo dogmo in o njem poučujmo zgolj elitne moške.

Zasmehujmo množice kot neizobražene.

Gojiti moramo družbene razrede in razredno delitev.

Ponovno bomo zgradili imperij od znotraj.

Uničenje je izbrisalo keltske zapise

Keltska pisna zapuščina je med pokristjanjevanjem utrpela veliko škodo. Dejanje vladajočih v poznem 4. stoletju ponazarja širšo usodo zapisov.

Cesar Teodozij je ukazal uničenje knjižnice v egipčanski Aleksandriji in jo nadomestil s cerkvijo in svetiščem za mučenike. Knjige so bile uničene, ker so bile poganske.

Še opomba glede Aleksandrije: Hipatijo, matematičarko, ki je spodbujala kritično mišljenje, so v cerkvi umorili misijonar Ciril in njegovi privrženci. Hipatijo so citirali po izrečenem: “Vse formalne dogmatične religije so zmotne in jih posamezniki s samospoštovanjem nikdar ne smejo sprejeti kot končne resnice. Pridržite si pravico do razmišljanja, saj je celo napačno razmišljanje boljše od tega, da človek sploh ne razmišlja. Poučevati vraževerje kot resnico je grozljiva stvar,” (Terry Jones, *Barbarians*, str. 234).

Celo kristjani niso bili imuni na tovrstne čistke. Teolog Peter Abelard naj bi bil, po navedbah v verskih zapisih, prisiljen zažgati svoje lastne rokopise kot krivoverske. Besedila Katarov iz 13. stoletja so zažgali po tem, kot so bili slednji označeni kot sovražniki v

križarskih vojnah. Podrobneje v knjigi *Burning Books* avtorja Haiga Bosmajiana.

Knjige so redno zažigali, skupaj z njihovimi lastniki, kot del inkvizicije od 12. do 19. stoletja. Inkvizicije, katerih začetki so bili v obliki rimskih mučilnih naprav, je rimskokatoliška cerkev posvojila kot način kaznovanja heretikov v javnih spektaklih – s sežiganjem na grmadi ali dejanjem vere (auto-da-fé), kar je trajalo vse do 19. stoletja.

V Jukatanu so v 16. stoletju španski duhovniki in zavojevalci uničili praktično vse majevske zbirke zakonov, pisna dela, označena kot dokumentiranje okoli 800 let zgodovine. Na splošno več o tem v knjigi *Burning Books* avtorja Haiga Bosmajiana.

Cerkveni odposlanci, ki so jih podpirali španski meči, so v imenu vere redno zažigali knjige obstoječih kultur v severni in južni Ameriki ter na Filipinih. Posledično je človeštvo izgubilo znanje neznanske vrednosti in obsega. Od irskih naporov pod Patrikom, da bi ohranili grške in rimske rokopise, znanstvenih del v arabščini, shranjenih v mavrski Španiji, o obsegu izgub v širšem merilu lahko zgolj ugibamo.

Zakoni o krivoverstvih so vodili v pobijanje žensk ter uničenje znanja

Krivoverstvo je postalo kaznivo dejanje na pobudo krščanske cerkve. Njihovi predstavniki so heretike preganjali 1400 let. Krivoverstvo je kot kaznivo dejanje uzakonil cesar Justinijan v 6. stoletju, kar se je ohranilo do poznega 18. stoletja.

S sežiganjem žensk na grmadah kot kaznijo za krivoverstvo so domačine ohranjali v podložnem položaju zaradi lastnega strahu in iz strahu za življenja družinskih članov. Taktika je sejala strah, odvrčala upor in omogočala zatiranje velikih populacij. S tem, ko je bila krščanski cerkvi omogočena opredelitev krivoverstva za namene kazenskega pregona, njen doseg ni poznal meja.

Čeprav naj bi se krščanstvo pričelo kot judovska sekta v prvem stoletju našega štetja v Levantu, se je hitro razširilo v oddaljene koticke nekdanjega rimskega imperija in celotnega Sredozemlja. Krščanska cerkev – država je učinkovito uporabljala mnoge od rimskih metod; latinščina je postala univerzalni in ekskluziven jezik, militarizem se je uporabljal za spreobrnitev s pomočjo meča. Dajatve in cerkveni odpustki so financirali njeno širitvene napore.

Že v 2. stoletju n. št. so krščanski pisatelji v Egiptu oštevali ženske kot zapeljivke, odgovorne za izvirni greh, in nečiste.

“[Ženskam] mora že sama zavest o lastni naravi vzbuditi občutke sramu.” Klemen Aleksandrijski, krščanski teolog (150 -215 n. št.) Pedagog II, 33, 2.

Leta 386 n. št. je bil španski škof po imenu Priscilijan sežgan na grmadi v Trierju, kar je prvi znani primer smrtne kazni za kakšnega krščanskega heretika.

Med iskanjem poganov in heretikov so bojevniki menihi širili krščanstvo v Evropi z orožjem.

Križarske vojne, ki so se začele v 8. stoletju kot rekonkvista v Španiji in na Portugalskem, so trajale do 13. stoletja.

Od 12. stoletja naprej je cerkev za odkrivanje krivoverstva uporabljala “inkvizicijo”. Slednja je določila kazen za neupoštevanje cerkvene doktrine, vključno s smrtjo s sežigom na grmadi.

Mučenje se je uporabljalo za pridobivanje priznanj. Do konca 13. stoletja so bile inkvizicije nameščene po kontinentalni Evropi.

Katari v pokrajini Languedoc v južni Franciji so bili tarča okrutnega pokola, znanega kot albižanska križarska vojna (1208-1241). Čeprav so bili Katari poznani kot krščani, so dovolili ženskim duhovnim vodjam opravljati uradne dolžnosti.

“Glede posamične narave, ženska je pokvarjena in odvratna, saj aktivna sila v moškem semenu stremi k stvaritvi popolne podobe moškega spola, medtem ko se stvaritev ženske zgodi zaradi okvare v aktivni sili ali kakšne snovne nepripravljenosti ali celo zaradi kakšnega zunanje vpliva,” Tomaž Akvinski, cerkveni učitelj, 13. stoletje.

Sežiganje na grmadah je prestrašilo Kelte

Preganjanje krivoverstva je s tako grozljivimi kaznimi poslalo sporočilo ustrahovanja celotne populacije. Ko so bile ženske obsojene kot čarovnice in žive sežgane na grmadi, se je to odvijalo po uradnem naročilu cerkve in kot javni dogodek.

Množična sojenja čarovnicam je izvajal škof v Würzburgu, Nemčiji, začeni z letom 1626, z okvirno 900 ljudmi, obtoženimi čarovništva in usmrčenimi.

Würzburg, Nemčija

Strokovnjaki ocenjujejo število smrtnih kazni za čarovništvo med 40.000 in 100.000, med katerimi je bila večina žensk. Med njimi so bile Angležinje, Irke, Škotinje, Italijanke, Belgijke, Francozinje, Švicarke, Nemke, Avstrijke, Poljakinje, Švedinje, Norvežanke, Danke in Finke; večina je bila usmrčenih med 15. in 18. stoletju (glej knjigo *Witchcraft in Europe* avtorja Alana Korsaa).

Issoire, Auvergne, Francija

KRAJI ZA OGLED KELTSKE KULTURE

KELTSKO ZASNOVANI

*Kelti so bili graditelji Evrope,
spominjamo se jih po spretnostih;
odlikovala jih je storilnost,
ki so si jo gospodarji lastili kot svojo.*

*Utrdbe na hribih, gradovi, jarki,
kovanje železa in spirale,
krogi dreves, velike dvorane za shode,
vinske kleti, polja in paviljoni.*

*Koriander, tkanine živih barv,
zapleteni vzorci, vzeti iz narave,
rastline, vina, listje in rože,
klesan kamen, les, kovina,
zabeleženi na papirju.*

*Dvorišča, skriptoriji, goli oboki,
okrogle banketne mize in stoli,
zlato, železo, sol in vasi z obzidji,
festivali, slavja in sejmi.*

*Svinčeno steklo, obokani stropovi,
koničasto zašiljeni stolpi s strehami iz skrilačca.
Bistroumni reliefi, vitki stebri.
Ščepec Keltov, takrat in sedaj.*

To poglavje obravnava namige za odkrivanje krajev z dokazi keltske domiselnosti ter obrtništva. Posamični predlogi so navedeni v Prilogi.

Namen teh namigov je, da so pobuda za nadaljnje raziskovanje. Bralce spodbujamo, da po spletu redno iščejo povezave s Kelti. Še vedno odkrivajo keltske grobove, skrivališča, vasi in druge relikvije in tako poglobljajo študije s tega področja.

Predkrščanska doba do padca Rima v 5. stoletju

Zlati ovratni nakit, zlati stožčasti klobuki, zlatniki s konjem in kolesom, kompleksne sfere – vse to predstavlja predmete ključnega pomena za starodavne Kelte. Kelih za slavljenje porok, obredni klobuk z obliko, ki še vedno vzbuja veselje, kolo z osmimi prečkami, zelo podobno keltskemu križu – to so simboli predkrščanskih Keltov.

Pogled na evropsko keltsko stran se razlikujejo glede na dobo in prostor. Večina najdb iz časa pred 5. stoletjem je bila pod zemljo. Grobnice in dragocenosti, zakopane na pobočjih hribov, so poglavitni vir keltskih zakladov. Kot izhaja iz arheoloških izkopavanj na

najdiščih iz predkrščanskega obdobja, je moč razbrati določene skupne točke. Ta del opredeljuje splošne kriterije za zgodnje keltske naselbine.

Termalni vrelci

Razpoke v zemljini skorji, kjer dandanašnji še vedno teče termalna voda, lahko pokažejo pokrajine, kot so bile videne skozi starodavne oči. Zgodnji Kelti so izbrali te termalne vrelce kot poglavitne lokacije za naselitev.

Zdraviliška mesta s termalnimi vrelci, ki se raztezajo skozi keltski svet, dajejo poseben vpogled v način življenja, ki je bil zgodovinsko povezan z ogrevano vodo.

Karlovy Vary, Bohemia, Češka republika, stebrišče termalnih vrelcev

Izredno lepa združitev arhitekture, parkov, rekreativnih in terapevtskih storitev se je verjetno pričela v smislu holističnih centrov za splošno dobro počutje.

Dokazi za to živijo naprej v mestih kot so nemški Windischeim, slovenska Dobrna, avstrijski Beljak, češki Karlovy Vary, francoski Bourbonnais-les-bains in angleški Bath.

Sodeč po vsem je frankovska veja Keltov zdravilišča oblikovala v mojstrovine. Nekdaj v vzhodnem delu frankovskega imperija Karla Velikega v 9. stoletju, Karlovy Vary na Češkem in terme Carolus v Aachnu, Nemčiji, izkazujejo prostranost nekdanjega kraljestva. Hkrati prenašajo veličastnost tedanjih časov.

Naravni termalni vreli so vez s frankovskimi časi in služijo kot začetna točka za raziskovanje sledi časa. Kot v davni tudi v današnjem času za ta kopališča velja, da imajo zdravilne učinke.

Današnji objekti lahko ponujajo številne bazene z različnimi temperaturami, šobe s toplo in mrzlo vodo, masažne kadi, stranske šobe, kanale s tokovi, vodne tobogane, notranje in zunanje bazene in ozke, dolge bazene za plavanje dolžin (lap pools). Okoliški parki in vrtovi nudijo možnost sprehodov, obedovanja ter aktivnih športov.

Povezava term in parkov s terapevtskimi ter rekreacijskimi koristmi se sklada s keltskim spoštovanjem naravnega sveta in nadaljuje njihov starodavni, tradicionalni način življenja.

Terme Snovik, Slovenija

Vasi v vinogradih

Presenetljivo so se vaške vinske kleti pojavile zgodaj v keltski kulturi, vsekakor pred začetkom našega štetja.

Delavnice v paviljonih, dvorana junakov, ograjena velika dvorana, podzemne vinske kleti so posejane med parki in vrtovi, iz vsake strani pa jih obdajajo kilometri valujočih vinogradov in gozdov – ali ne kaže to prizorišče na domačo poletno bazo za vinarje, vrtnarje, lončarje, tkalce, lovce, nabiralce?

Sandberg, Avstrija, nahajališče keltske vasi z vinskimi kletmi

Približno 70 kilometrov severno od Dunaja je bil najden in rekonstruiran prav tak tabor.

Takrat in sedaj prelepo in rodovitno zatočišče, imenovano Sandberg, je popolna pomladno-poletno-jesenska destinacija po zimovanju v nešteti naselbinah s termalnimi vreli v Franciji, Nemčiji, Avstriji in Sloveniji. Predstavljajte si, da se vrnete v Sandberg po zimi, preživeti v zdravilišču.

Razumljivo je, da so bile nekatere migracije povezane z vremenom: skrb za vrtove in vodenje živali na višje ležeče pašnike v poletnih mesecih, a hkrati ostati blizu naravnih termalnih toplotnih virov med hladnejšimi meseci.

Strateška utrdba

Druge sledi keltskih izbir za prebivanje je najti od utrdob do naselbin na vrhovih hribov, imenovanih “dunum” v keltsčini, “oppida” v latinščini. Še posebej v Franciji, Nemčiji, Avstriji in Sloveniji muzeji blizu najdišč pogosto hranijo tamkaj najdene predmete.

Državni muzeji v Belgiji, Franciji, Nemčiji, Avstriji in Sloveniji posedujejo dragocene depoje predmetov iz železne dobe; Peabodyjev muzej pri Harvardski univerzi jih hrani nekaj tisoč.

Magdalensberg, Avstrija

Utrdbe na hribih in “dunum” kot Bibracte in Alezija v Franciji, pa Donnersberg in Manchingv Nemčiji, gorsko oporišče Magdalensberg v Avstriji, Magdalenenberg v Nemčiji ter Magdalenska gora v Sloveniji, dokazujejo obrambno držo, ki so jo Kelti ponavljajoče in splošno zavzemali. Več kot 200 vrhov hribov vse do danes skriva njihove zaklade.

Magdalensberg, Avstrija – razgled

Čeprav je bil Pariz največji prostor keltskega naseljevanja, so ohranjene redke vidne sledi. V Nanterre, oddaljenem nekaj kilometrov proti zahodu in verjetno izvornem mestu keltske naselitve v tej regiji, so med gradnjo cest in izkopavanjem kleti odkrili keltsko.

V predkrščanski časih je tok Sene sledil nekoliko drugačni poti, pri tem pa oblikoval otočke, ki so olajšali prehod čeznjo. Otok Ile de la Cité je bil prepoznan kot prvi prostor, kjer so se naselili keltski Pariziji.

Sodeč po številu zakladnic, najdenih zakopanih v pobočjih hribov, je bilo skrivanje dragocenih dobrin pogosto. V Neu Bambergu v Nemčiji so bila dnevna bivališča locirana na ravninah. Ko je bila na obzorju nevarnost, so ljudje zbežali v gozdne vrhove hribov in po poti zakopali svoje zaklade v zemljo.

Obalna pribežališča

Rečni bregovi so pritegnili zgodnje Kelte za gradnjo vasi, še posebej rečne zanke in otoki na reki, ki so omogočali pogled na bližajočo nevarnost. Ta naravno zaščiten področja bi lahko sprožila kasnejšo idejo o obrambnih jarkih za varovanje gradov.

V dolini reke Loire ima mesto Tours otočke sredi reke, ki so bili zanimivi za prvotne Kelte zaradi obrambnih namenov in kot prehodi evropskih trgovinskih poti.

Tours, Francija

Tako iz vidika obrambe kot namakanja so vodotoki prinašali pomembne koristi, ki so jih razvili Kelti.

Zaradi varnosti, nedostopnosti ter pridelave so bile zgodnje opatije pogosto situirane na rečnih zankah in ob jezerih. V nekaterih primerih topografske značilnosti kot vodne poti in pečine lahko še vedno ohranjajo sledi njihovega ojačevanja kot projekte nasipov.

Novo mesto, Slovenija. Fotografija: Wikipedia

Rečne zanke ali konstrukcije v jezeru oblikujejo naravni jarek okoli ozemlja znotraj zanke, kar zagotavlja obrambno območje. Monthermé v Franciji in Novo mesto v Sloveniji sta med najboljšimi primeri.

Nekaj kilometrov severovzhodno od Novega mesta se reka Krka razširi in oblikuje otoček na sredini, še eno priljubljenih lokacij zgodnjih keltskih naseljencev. Ta majhen drobec zemlje po imenu Otočec omogoča 360-stopinjsko razgledno točko.

Otočec, Slovenija, reka Krka

Severno od reke ležijo terme z obširnim kompleksom kopališč, parkov in nastanitev.

Območja, ki obdajajo rečno zanko Krke in otok, so prispevala tisoče keltskih predmetov; nekatere med njimi je pred prvo svetovno vojno odkrila vojvodinja Mecklenburška. Izkopavanja je pričela na Bogenšperku ali po nemško Wagensbergu. Celokupno so keltske naselbine in zatočišča obogatile zgodovinski pomen celotnega področja jugovzhodne Slovenije.

V davnini je vojvodina Kranjska verjetno bila del Panonije, nato pa frankovske vojvodine Karantanije. Kasneje je bila, med drugim, razdeljena na Koroško, Štajersko, Kranjsko. Navedene tri so nato zaporedoma pripadale Avstro-ogrski monarhiji, ki je razpadla na Avstrijo in Jugoslavijo, del katere je bila sedaj samostojna Republika Slovenija.

Heuneberg, še en primer keltskih obalnih naselbin, ima pregled nad strateškim prehodom zgornjega toka reke Donave. Heuneberg in njegov pridružen muzej predstavljata rekonstrukcijo tega pomembnega keltskega “dunuma”.

Heuneberg, Nemčija, model keltske vasi

Ležeč na visokih pečinah, je gledala naselbina na kilometre reke in njeno dolino. Tisti, ki so se želeli približati, so morali prečkati obsežna zemljišča in reko, da bi lahko dosegli utrdbo. Sledeč grebenu, so

vzdolž vasi potekali pokriti koridorji, sestavljeni iz dela, kjer so bila prebivališča, območja za delo in velika zgradba, ki je služila kot hiša za skupinska zbiranja. Po informacijah, prejetih na licu mesta, so bile pečine tukaj ojačane s starodavnimi nasipi.

Skupnost pri jezeru Neuchâtel v Švici je dala svoje ime latenski dobi, času pozne železne dobe od okoli 500 pr. n. št. do začetka našega štetja, v katerem je bil storjen velik napredek pri obdelovanju kovin. Poimenovanje dobe latenska temelji na revoluciji v keltskem oblikovanju in okraševanju, ki se je tu odvijala. Umetnost in obrt sta na tem območju in v tem obdobju naredili velik korak naprej.

Mesto Hallstatt v Avstriji je svoje ime posodilo zgodnji železni dobi od približno leta 850 do 500 pr. n. št. Tehnologija taljenja železa je v zameno prinesla novosti v mnogih vidikih življenja, od kovinskih žebeljev, orodja in orožja do zaponk, ki so skupaj držale oblačila.

Utrjena mesta in zaselki

Wysburg, Nemčija

Obzidja, ki so obdajala keltske naselbine, so bile namenjene zaščiti prebivalcev. Obramba pred mogočnimi, dolgotrajnimi grožnjami je zahtevala gradnjo visokih zidov okoli bivalnih gruč, s skrbno nameščenimi vhodnimi vrati, kot že omenjeno.

Carcassonne, Francija

Mesta kot Villingen, Memmingen in Nürnberg v Nemčiji ter Brugges in Bruselj v Belgiji izpričujejo množične grožnje, s katerimi so se soočali prebivalci. Navkljub močnemu zagonu obvarovati ljudi znotraj mesta, lepota teh obzidij in stolpov zgovorno priča o tem, kako pomembni so bili.

Nürnberg, Nemčija

Obzidje okoli Wormsa ob Renu je posebnega pomena. Borbetomagus, kot se je imenovalo v keltščini, preden je bilo preimenovano v nemščino, je bilo mesto, kjer so Burgundi dokončno premagali Rimljane pred propadom Rima leta 476 n. št.

Pred tem so Rimljani porazili Burgundijce v bitki, ki se je verjetno zgodila v 3. ali 4. stoletju našega

Worms, Nemčija

štetja in je ohranjena v spominu kot ep o Nibelungih, dolgo opevanem kot prva večja junaška pesnitev, napisana v nemščini.

Zgodba je bila napisana v srednji visoki nemščini okoli 800 let po dogodkih.

Slavnostne dvorane

Božična pesem “Deck the Halls” (Prekrij dvorano) ponuja vpogled v velika proslavljanja v dvoranah v času praznikov: božje drevesce in omela, ki krasita obokane hodnike, svetle barve prazničnih oblačil, zvoki smeha vesele množice, božične pesmi, kot je “Deck the Halls”, ki jo pojejo na vso grlo.

V zgodnjih keltskih vaseh so bile največje in najboljše zgradbe rezervirane za slavnostne dvorane kot prostore za praznovanja. Primer takšne dvorane na eni lokaciji, ki je bila mnogokrat predelana in razširjena, najdemo v Titelbergu v Luksemburgu.

Asparn an-der-Zaya, Avstrija, rekonstrukcija

Heuneberg, Nemčija, rekonstrukcija

Celo danes v majhnih, ruralnih zaselkih slavnostna dvorana, Festhalle v nemščini ali salle de fête v francoščini, zaseda najboljšo lego; v njej potekajo poroke, praznujejo se rojstni dnevi, upokojitve in druge večje življenjske dogodke. Ni nerazumna predpostavka, da so takšne javne točke zbiranja prioriteta tisoče let, vse odkar so prevzele osrednjo vlogo v prazgodovini. Potrebno je tudi omeniti, da osnovna, fizična struktura slavnostnih dvoran iz katerekoli dobe ne kaže nobene očitne povezave z vero.

Hochdorf, Nemčija, pr. n. št., velika dvorana

Opatija Crossraguel, Britanija, 13. stoletje

Na označbo slavnostne dvorane kot živega muzeja – od tehnologije do umetnosti – lahko naletimo tudi še v 17. stoletju pri dodatkih in razširitvah slavnostne dvorane gradu Coudenberg v Bruslju.

Zgodnja posamična bivališča so sestavljali predvsem prostor za spanje, minimalen prostor za pripravo hrane in njeno uživanje, majhen delovni prostor, običajno opremljen s statvami. Slavnostna dvorana je skupnosti služila kot družabni prostor, nekakšna skupnostna dnevna soba, jedilnica, kot prostor za zabavo, kjer so ljudje peli, plesali, praznovali

in se zbirali z različnimi nameni. Za obiskovalce in goste je predstavljala skupnost kot celoto.

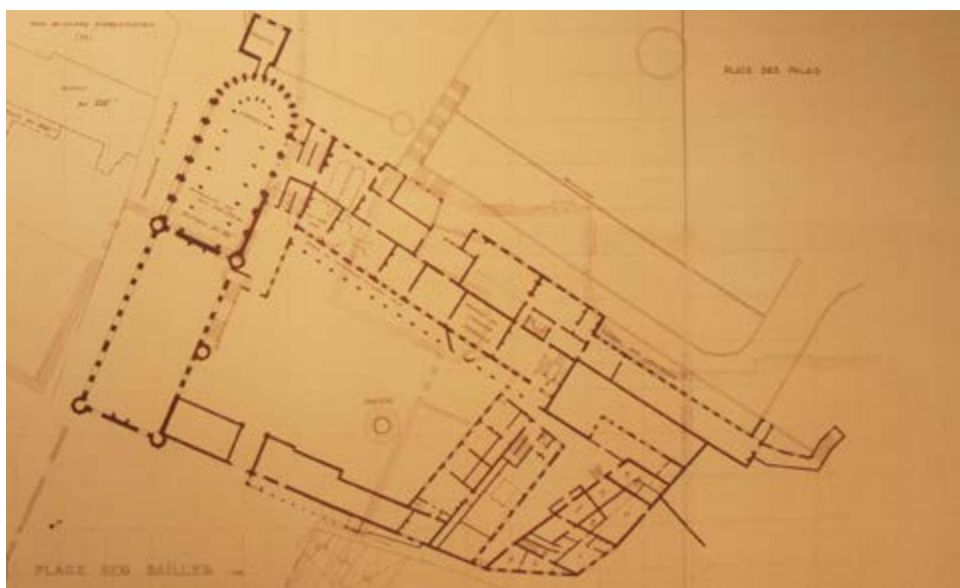
Primerjajmo te funkcije s tistimi, ki jih cerkev. Ljudje, ki vstopijo v cerkev, se morajo prikloniti kot podložniki, šepetati in zavzeti pozo podrejenosti moškemu gospodarjem. Vlada ozračje strahu, kesanja in priznanj krivde, ne praznovanja, plesa in pesmi. Zaradi izključevanja ženskih božanstev ter omaloževanja žensk s prikazovanjem Eve kot alegorije se ta podoba zelo razlikuje od keltske uporabe slavnostne dvorane.

Med obiskom zgodnjih stavb imejte v mislih način življenja, ki mu je bilo namenjeno izvorno oblikovanje, bodisi skupnostnemu bodisi načinu gospodar-podložnik. Opazujte, ali so oboki opečnati; če so, si predstavljajte spremembo v svetlobi, zraku in vzdušju, ki so jo odprti oboki povzročili v slavnostnih dvoranah. Bodite pozorni na iz narave vzete, dekorativne motive, ki prav tako lahko kažejo na keltsko zasnovo.

Vzemite v obzir lokacijo; oddaljena, gozdna ali lokacija na vrhu hriba bolj ustreza Keltom kot Rimljanom ali fevdalnim gospodarjem. Kelti so običajno izbirali kraje daleč stran od glavnih evropskih poti in se iz istega razloga razpršili po majhnih zaselkih.

Arheološka izkopavanja kažejo, v kolikšni meri so v času pred našim štetjem cenili inženirske in gradbene

spretnosti; ni razloga, da bi predpostavljali, da s tem ne bi nadaljevali tudi v času našega štetja. Po drugi strani so se vladarji zanašali na neprostoVOLjno delo za izvedbo svojih projektov, saj jim je njihova miselnost preprečevala, da bi Rimljani in fevdalni gospodarji bili vključeni v nekaj, kar so smatrali kot ponižujoče naloge.

Coucy, Francija, zemljevid dreves

Krogi dreves

Kelti, ki so imeli naravo zelo radi, so bili znani po tem, da so se zbirali v naravnem okolju, še posebej ob drevesih, da so razpravljali o pomembnih temah. Še vedno je moč najti po dvanajst dreves, enakomerno razporejenih v popoln krog, posebej na za keltsko

kulturo zgodovinsko pomembnih mestih. Poiščite druge znake spoštovanja keltskih navad in stila v bližini.

Oblikovanje

Umetnost daje namige o pomembnih elementih v življenju Keltov.

Glauberg, Nemčija. Zlata ogrlica

Kot najvrednejša kovina zlato signalizira dragocene predmete in namene. Zlato v grobnicah predstavlja izkazovanje spoštovanja umrlemu kot

darilo druge osebe ali pa, da je bil predmet za življenja visoko cenjen.

Zdi se plehko predstavljati si, da bi tak stožčast klobuk uporabljali za praznovanje rojstnih dni pred 3000 leti. Takšni zlati klobuki so bili najdeni v različnih delih Evrope, kar pomeni, da je šlo za širši koncept. Drug dokaz ponuja zadnja slika v knjigi; prosim, ponovno poiščite ta klobuk.

Kelti so v svoji umetnosti kot pogosta motiva uporabljali stiliriziranega konja in kolo z osmimi prečkami. Hrastovi listi, želodi, rože in vino se pojavljajo v različnih oblikah in na različnih materialih, na kamnih, nakitu, lončenini, kovancih.

Speyer, Nemčija, Pfalški zgodovinski muzej

Speyer, Nemčija, Pfalški zgodovinski muzej

Pri oblikovanju so Kelti spojili funkcijo in estetiko. Z navadno opremo se lahko odražajo nastajajoče nenavadne spretnosti, čas in znanje. V Sloveniji je bilo najdenih veliko okrašenih držal mečev in kovinskih veder.

Dekoracije na jahalni opremi nudijo podporo mnenju, da so Kelti visoko cenili konje. Prefinjenost del kaže na posebno, verjetno ceremonialno rabo.

Svesijonski kovanec Keltov v Belgijski Galiji, pr. n. št

Napredek v metalurgiji v železni dobi je povzročil splošno zvišanje življenjskega standarda. Od novega nakita in tehnik dekoracije do izboljšanih

Ljubljana, Slovenija, Narodni muzej

St. Germain-en-Laye, Francija, Narodni arheološki muzej

koles kočije ter zmogljivosti stavb, je razvoj taljenja in kovanja železa pomenil velik korak naprej od bronu.

St. German-en-Laye, Francija, Narodni arheološki muzej

Ljubljana, Slovenija, Narodni muzej, situla

Na območju Novega mesta so odkrili stotine železnih veder za mešanje vina, imenovanih situla. Situla, najdena v Vačah, je okrašena s tremi pasovi – frizi, na katerih so prizori konjev, hodečih bojevnikov ter praznovanj. Pogosto motiv je triskelion, trojna spirala v obliki kroga.

Zgoraj, Asparn an-der-Zaya, Avstrija, oklep; spodaj, Kirchberg (v zgodnejšem obdobju je poimenovanje mesta verjetno pomenilo česnjev hrib), Nemčija.

Steklo in glina

Steklo bi lahko bilo vrednejše od zlata, če ne bi bilo tako krhko. Lomljivost lončenine prav tako omejuje obseg, do katerega je prestala zob časa vse do današnjega dne.

Ljubljana, Slovenija, Narodni muzej, steklo iz 1. stoletja n. št., igračka verjetno iz latenske dobe, prav tako iz Ljubljane

Cestišča

Ceste, ki so jih dolgo pripisovali Rimljanom, zdaj začnemo prepoznavati kot izvorno keltske. Skupne točke pri oblikovanju zgradb in artefaktov iz železne dobe, ki jih odkrivajo po evropski celini in Britanskem otočju, dokazujejo, da so Kelti vzdrževali obsežno mrežo povezav in komunikacij.

Trannes, Francija

“Odkritja Grahama Robbsa, biografa in zgodovinarja, postavljajo pod vprašaj 2000-letno

pojmovanje o Veliki Britaniji in evropski celini v železni dobi ter o stereotipni predstavi Keltov kot barbarskih, vraževernih plemen,” je navedeno v recenziji njegove knjige iz leta 2013, izdane tako v Londonu kot New Yorku.

Njegova odkritja so Robba vodila v izpeljavo sklepov na podlagi fizičnih zapisov o keltskih mestih ter astronomskih in kartografskih povezav med njimi. Zdi se, da je bila poravnava ključnih keltskih zatočišč in utrdb narejena z natančnostjo, za kakršno je potrebna znatna znanstvena podpora. Avtor tudi poudarja, da Cezar ne bi mogel prodreti v Evropo s takšno hitrostjo brez obstoječega omrežja cest.

Tudi namen Rimljanov se je razlikoval od keltskega. Rimske ceste so bile namenjene podpori vojaških operacij njihovih okupatorskih čet; keltski namen je bil podpreti komunikacije in trgovino. Robb zavzema stališče, da so bili keltski druidi tako znanstveni vodje kot modreci ter da so bile ceste postavljene vzdolž linij solsticija, povezanih s selitvami plemen. Obstajajo pokazatelji, da so druidi sodelovali pri izdelavi prvega natančnega zemljevida keltskih dežel, ki je temeljil na njihovem znanju astronomije.

Javna dela

Veliki dosežki, kot so akvadukti in vojaške stavbe, so bili nedvomno zgrajeni z ne-rimskim delom; najlažje so ukazovali prebivalstvu, ki je bilo najbližje objektom. Takšna primera sta 568 kilometrov dolga mejna linija Limes Germanicus od Severnega morja do Donave, zgrajena v 2. stoletju pr. n. št., ter 117 kilometrov dolg Hadrijanov zid od Severnega morja do Irskega morja.

Lingua franca

Precej nespremenjenih se je ohranilo tudi na stotine originalnih keltskih imen, na primer Alby, Alissas, in Gujan v Franciji; Aartrijke, Ciney, Soignies v Belgiji; Alicante, Cieza in Deva v Španiji; Aal, Bonn, Epfach v Nemčiji; Bregenz, Glan, Vintl, Annan, Brent in Towy v Veliki Britaniji; Ambra, Bologna, Scarnago v Italiji; Crisnach, Elze in Lintgen v Luksemburgu; Arne, Leyden in Waal na Nizozemskem; Celje, Kranj in Bohinj v Sloveniji. Knjiga *Noms de Lieux Celtiques de L'Europe Ancienne* ponuja obširen seznam.

Nadaljnji namig za odkrivanje keltske prisotnosti prihaja iz njihovega načina poimenovanja mest in ljudi. Kelti so uporabili pragmatični pristop: opisali so geografske značilnosti. Donnersberg, Sandberg (grmeča gora, peščen hrib) in Hochdorf (visoka vas) so takšni primeri.

Po drugi strani pa Mont St. Vincent in Mont St. Michel kažeta na post-krščanski vpliv, saj so se označbe svetnikov pojavile po začetku našega štetja. ii Fizične lastnosti kot visok, nizek, dolina, sotočje rek, peščen, potok, lahko nakazujejo keltske korenine. Končnice kot so “-ija”, “-ica”, “-son” in “-sonne” pomenijo “v domeni”, kot na primer: Slovenija, Belgica, Besançon in Carcassonne.

“Bath”, “Bains”, “Baden”, “Toplice”, “Field”, “Champs”, “Feld”, “Polje”, “Mount”, “Mont”, “Berg”, “Gorje” se ritmično ponavljajo po Evropi. “Berg” in “Baden” – gora in kopeli (terme) – lahko vodijo nazaj h keltskim razlogom za prvotno naselitev, v utrdbah na vrhovih hribov ali za celoletno bivanje.

Glede morebitne univerzalnosti keltskega jezika v času pred našim štetjem naslednji vidik govori močno temu v prid. Hitrost, s katero se je tehnologija taljenja železa širila po Evropi, podpira idejo, da so informacije

potovale po omrežjih v enem skupnem jeziku ali vsaj nekaj skupnih jezikih.

Upoštevanje kompleksnosti železa je moralo biti omrežje postavljeno tako, da je znanje lahko hitro potovalo. Podobno kot dejstvo, da so se Cezarjeve vojske urno premikale zaradi obstoječih cest, so se tudi ideje lahko hitro prenašale, ker je bila infrastruktura že pripravljena.

5. stoletje Merovingov

Zlati kelihi, z dvema ročajema, vdelanimi dragocenimi kamni, broške, narejene s tehniko cloisonné, “krste” ali škatle za nakit, okovane z zlatom in s premičnim pokrovom; kovanci z vdelanimi kačami, ovitimi v spiralo, zlati listi na iluminiranih rokopisih, z živahnimi podobami gradov in motivov iz narave – živali, listja in rož; zlato je napovedovalo dinamično obdobje umetniškega izražanja po tem, ko je krmilo prevzelo frankovsko-burgundsko vodstvo.

*Zaklad iz Gourдона,
Narodna knjižnica, Pariz*

Od 5. do 9. stoletja, v času vladanja Merovingov in Karolingov, so bile zgradbe, ki še sedaj obstajajo, navadno na odmaknjenih območjih in na mestih, kjer je bila frankovska prisotnost nenehno dovolj močna, da so se ohranile.

Namur, Belgija

V Belgiji, Franciji in Nemčiji so znameniti deli stavb iz merovinške dobe na krajih, ki so bili pogosto okupirani tisoče let.

Grobnica v St. Denisu, južno od Pariza, datira v čas Merovingov. V Jardin de Reuilju vzdolž promenade Plantée medeninasta plošča priznava nekdanjo merovinško prevlado, vendar ni nobenih vidnih sledi le-te.

Okrogli stolp in slavnostna dvorana v St. Floretu v Auvergneju segata v merovinško dobo, a ta prežema celotno mesto, s svojimi kamnitimi hišami, ki se vijejo po dolini navzdol kot izpovedna pesem.

St. Floret, Francija, merovinški stolp, slavnostna dvorana

Takšno vrsto gradnje bi pričakovali na skalnati irski obali – trden kamniti izdelek, ki ga mehčajo in njegovo robatost omilijo zaobljene linije in oboki – z dobrim razlogom. Videz gradnje in predmetov iz teh časov si delijo presenetljive podobnosti.

Ogromne utrdbe, kot na primer v Metzu v Nemčiji, izpričujejo velikost grožnje, s katero so se v tej dobi soočali celotna Evropa in Britansko otočje – in o širokem sodelovanju, da bi se pred njo ubranili.

V Metzu je moč opaziti tudi zgodnji merovinski slog in kasnejše stolpe s konicastimi strehami, ki jih povezujejo s Franki, sklicujoč se na kontinuiteto prebivalcev in slogov.

Metz, Francija: rekonstrukcija iz merovinske dobe na desni

V južni Avstriji so še vedno ohranjeni spomini na Franke, posebej na območju Celovca. Okoli 4. in 5. stoletja so Franki prispeli v Porenje iz Panonije, kar bi lahko vključevalo tudi to območje. Samo, frankovski vodja iz 7. stoletja, ki je vodil tamkajšnjo obrambo, naj bi pomagal srednjeevropskemu prebivalstvu odvrniti napade iz vzhoda.

Traces Ostanki frankovske Karantanije v Avstriji blizu Gospe Svete (Maria Saal).

Legenda pravi, da se je Samo poročil z vendsko žensko; pri čemer je vendski pridevnik, na katerega velikokrat naletimo pri imenih nemških mest. Vendi (besedo črkujejo na različne načine) naj bi bili v sorodu z venetskimi Kelti, ki so se prvotno naselili na območju Benetk v Italiji.

Gospa Sveta (Maria Saal), Avstrija

Samo naj bi bil voditelj Karantanije – območja, sestavljenega iz tedanjih Moravske, Šlezije, Češke, Lužic in Koroške. Koroška je danes razdeljena med Avstrijo in Slovenijo; preostala nekdanja ozemlja se sedaj nahajajo predvsem v Nemčiji, Češki republiki in na Poljskem.

Okolica Gospe Svete (Maria Saal), Avstrija

Karantanija je bila znana kot vojvodina, torej po definiciji pod upravljanjem vojvod. V takratnem času termin “vojvodina” najverjetneje ni imel nič opraviti s plemstvom oziroma aristokracijo, temveč je predstavljala poimenovanje za upravno enoto za obrambne namene.

Očitno je bila družba organizirana tako, da je vojvoda pozval grofijo, ta pa je zbrala svoje čete. Opomba: nazivi za predstavnike vojvodin in grofij imajo oblike za oba spola – grof in grofica, vojvoda in vojvodinja.

Vojvodski prestol, Gospa Sveta (Maria Saal), Avstrija

Vojvodski prestol, ki stoji v parku ob cesti blizu Gospe Svete (Maria Saal) v Avstriji, so uporabljali pri demokratičnih obredih, ki so potekali pred ustoličenjem vojvode. Na javnem srečanju je kandidat sedel na prestol in odgovarjal na vprašanja, ki so jih postavljali zastopniki z namenom zagotovitve poštenega vodenja. Zaslišanje se je končalo z zaušnico kot garancijo za pravico ljudstva do ugovora.

Karolingi v 9. stoletju

Največji spomini iz časa Karla Velikega so povezani z Aachnom, mestom, kjer naj bi bil okronan leta 800 n. št. Aachen, znan kot utrdba salijskih Frankov, leži približno 40 kilometrov zahodno od Kölna, na stičišču treh mej: nemške, belgijske in nizozemske.

Osmerokotnik je igral pomembno vlogo pri izvornem oblikovanju slavnostne dvorane Karla Velikega.

Aachen, Nemčija

Do 9. stoletja, podobno kot tisti v Panoniji v 7. stoletju, so se frankovski predniki Karla Velikega stoletja borili za svobodo svojih žensk in družin. Posledice na utrjenih opatijah in mestih, ki so cveteli pod vodstvom Karla Velikega, pričajo o nenehni grožnji prevlade in zaslužnjevanja, ki se je nadaljevala kljub padcu Rima.

Kot del sistema utrdb, so Karel Veliki ter njegova mama in sestra ustanavljali opatije. Ohranjenih sledi je malo, tiste redke pa nosilo lepo sporočilo.

Fulda, Nemčija

Opatija Lorsch, Nemčija

Opatija Lorsch, Nemčija

Opatija v Lorschu hrani nekaj rekonstruiranih stavb odličnega dizajna. Leži na mirnem območju južno od Frankfurta in vzhodno od reke Main. Gizela, sestra Karla Velikega, je bila opatinja v pomembnem učnem središču vzhodno od Pariza, opatiji Chelles. Od njega ni ostalo nič, namesto njega pa krščanska cerkev in pokopališče.

Sodeč po svoji izbiri britanskega modreca Alkuina za svetovalca, je bil Karel Veliki znan kot človekoljub, ki se obdal z učenjaki iz vseh keltskih dežel.

Čeprav naj bi hrepenel po tem, da bi svoje zadnje dni preživel v domovini, je Alkuin pristal na vodenje opatije v Toursu, sedaj v Franciji, ključnemu kontinentalnemu križišču reke Loare z njenimi med-

rečnimi otoki. Frankovska stolpa opatije ostajata vidna, čeprav se sedaj za njenimi visokimi zidovi skriva zasebna šola.

Tours, Francija

Karel Veliki je za svoje zadnje dni izbral Aachen, v katerem so se prvotno naselili Kelti zaradi tamkajšnjih termalnih vrelic. Vladavino Karla Velikega so zaznamovali učenjaki, ki so iz vse Evrope prišli na njegov dvor. Po cerkvenih merilih bi ga zagotovo označili za heretika zaradi njegove predanosti posvetnim študijam in estetiki.

Arhitekturo, povezano z merovinško in karolinško dobo, navadno obravnavajo kot religiozno,

in sicer zaradi kasnejših dodatkov ter modifikacij. Teza te knjige pa je, da izvorne zgradbe niso imele religioznih elementov kot so križi, spovednice in okna, okrašena s krščansko tematiko – na primer zgodbami o svetnikih, temveč da so takšne krščanske značilnosti kasneje vsilili cerkveni odposlanci.

Opatija Fontfroide, Francija, doba Karla Velikega

Opatija Fontfroide, Francija, doba Karla Velikega

V dvorani s kupolo iz karolinške dobe v Germigny-des-Présu, vzhodno od Orléansa, bi si težko predstavljali karkoli drugega kot okroglo mizo s kraljem Arturjem in njegovimi vitezi, obdanimi s pisanimi zastavami in banderami.

Naravni motivi v karolinški umetnosti:

St. Benoît, Francija

St. Denis, Francija

Okupatorske vojske Rimljanov, križarjev ali druge, kasnejše imperialne čete, očitno niso zgradile evropskih stavb.

Skozi celoten srednji vek so stoletja gradili stavbe, a le-te niso preživele – rimske ruševine pa še vedno stojijo. Ni za lase privlečeno predpostavljati, da so bile stavbe uničene zaradi vpliva Rimljanov, kar je skladno z njihovo splošno prakso uničevanja nerimske kulture.

Na prvi pogled se zdi, da se je preobrat, ki je ustavil politiko uničevanja spomenikov ter jo namesto tega usmeril v spremembo namena zgradb, kot so slavnostne dvorane, opatije in gradovi, zgodil okoli 12. stoletja. Precejšnje inženirske, arhitekturne in konstrukcijske spretnosti, ki jih odsevajo katedrale, gradovi in opatije, niso mogle preprosto vse naenkrat vznikniti iz nič.

10. do 14. stoletje

Zelo pozorno si oglejte ruševine in rekonstrukcije srednjeveških opatij, da bi odkrili morebitne ohranjene izvirne keltske elemente.

Med 10. in 12. stoletjem je bilo ustanovljenih precej opatij v Veliki Britaniji in po preostali Evropi, morda celo tisoče. Opatije iz zgodnejšega obdobja, med 5. in 7. stoletjem, so ustanavljali tako ženske kot

moški, vključeni pa so bili lahko oboji. Z nekaterimi izjemami se je to nadaljevalo skozi srednji vek.

Sedaj je, seveda, “opatijo” nadomestil izključno moški “samostan”, iz katerega so ženske izključene. Vprašanja kako, kdaj in zakaj je prišlo do te dramatične spremembe, si zaslužijo nadaljnja raziskovanja, še posebej upoštevajoč osupljiv razvoj pri oblikovanju opatij v tej dobi.

Opatije so v srednjeveški literaturi uživale izjemen sloves sproščujoče gostoljubnosti. Ta oddaljena zatočišča so delovala kot gostišča, ki so sprejemala popotnike in ponujala ne le hrano, zdravico, nastanitev ter zdravstveno oskrbo, temveč tudi možnosti najrazličnejše udeležbe, od trganja grozdja do kaligrafije.

Sledi zgodnjih opatij dajejo možnost vpogleda v okolje, organizacijo in arhitekturo, ki so napovedovali univerzitetne skupnosti; slednje so ponujale delo in študij v inovativnem, navdihujočem okolju.

Samostan Žiće (Žička Kartuzija), Slovenija

Celo ruševine teh opatij so pogosto obdržale tradicionalno milino, ki so jo utelešale pred krščanskimi osvojitvami in posledično preobrazbo v izključno moške branike.

Na še osnovnejši ravni omrežij so družinske povezave v srednjem veku ponovno združile keltske družine v geografskem, obrambnem in socialnem smislu. Eden takšnih znanih primerov je slovensko mesto Celje. Na rtu, ki gleda na reko Savinjo in v mestu, so prostori celjskih grofov odprti za javnost kot muzej. Morda so delovali tudi kot pribežališča.

Reka Savinja iz celjskega gradu, Slovenija

Zakonske zveze v 12. stoletju so povezale celjske grofe s Heun(e)burgom, Karantanijo, Vendi, Madžarsko, Poljsko in Češko – vsi z rodbinskimi povezavami s Kelti in Franki. Heuneburg, kot že rečeno, je bil strateška predkrščanska keltska utrjena vas, situirana vzdolž pečine nad rečno dolino jugovzhodno od Stuttgarta.

Frankovske in burgundske zmage nad rimskimi silami v 5. stoletju v Porenju je utrdila tudi zakonska zveza med Klodvikom in Klotildo, ki sta nato skupaj vodila Galijo.

15. stoletje – zlata doba žensk in tapiserij

Sedaj pa preusmerimo pozornost na sever, na še eno središče inovacije in umetnosti; Belgija je v 15. stoletju cvetela.

Bruselj, Belgija, kleti v gradu Coudenberg

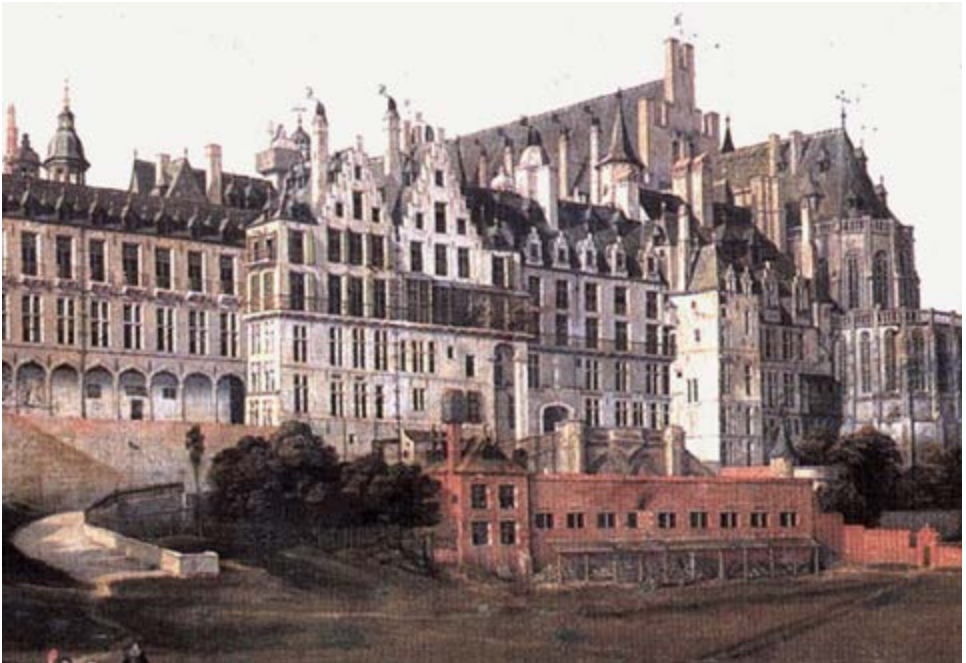
“Mestno prebivalstvo je izdelovalo tekstil in luksuzne predmete, po katerih je bilo veliko povpraševanje vse od Königsberga v vzhodni Prusiji, Londona, do Genove in pristanišč na območju Levanta.

Bogata mesta in kneževine v zlati delti velikih severnih rek so ustrezno označili za obljubljenе dežele – terres de promission, kot jih je poimenoval kasnejši dvorni zgodovinar Philippe de Comynes, na katere je preostala Evropa gledala z zavistjo,” po navedbah Williama Blockmansa in Walterja Preveniera v njuni knjigi *The Promised Lands: The Low Countries Under Burgundian Rule, 1369-1530*.

Bruselj, Belgija, zgradbe na ulici Ravenstein, ki segajo v dobo burgundskih vojvod

Kultura v 15. stoletju v Burgundiji se je izjemno razvijala. Očarljiva opečnata arhitektura s koničasto fasado je še posebej povezana z Bruggem, Ghentom in Brusljem.

Bruselj, Belgija, grad Coudenberga, upodobitev iz 17. stoletja

Bruselj, Belgija, v 17. stoletju

Iluminirani rokopisi, ki jih hranijo v Belgijski kraljevi knjižnici, nudijo vpogled v lepote 15. stoletja. Obiskovalci lahko kupijo poldnevno karto za ogled knjižnice in prelistajo kataloge ter knjige na temo zbirke burgundskih vojvod.

Muzej Coudenberg v Bruslju, ki je bil nekdanj del burgundskega kraljestva, ponuja obisk kleti iz 15. stoletja. Grad v Ghentu, imenovan

Gravensteen ali Grofov grad, je služil kot upravni sedež burgundske vlade, sedaj pa je muzej.

Redek vpogled v lepoto barv in oblikovanja, povezanih s keltsko kulturo, je moč najti v baziliki v Bruggu, sedaj imenovani Bazilika svete krvi, kjer je na parah ležal zadnji burgundski vojvoda. Beseda "basilica" je prvotno v grščini pomenila "dvorana za zbiranje".

Drugi zaščitni znaki arhitekture iz 15. stoletja so muzeji bolnišničnih kompleksov v Bruggu v Belgiji, Lillu, Beaunu in Parizu v Franciji.

Beaune, Francija. Bolnišnični kompleksi, strop in notranjost

Z velikimi, vabljevimi ognjišči, knjižnicami, vijugastimi stopnišči, oblikovanimi, poslikanimi stropovi, pokritimi prehodi, živahnimi strehami, krajinskimi dvorišči, so ti kompleksi pacientom nudili

uravnoveženo in lepo okolje, ki je skrbelo za več kot le njihove fizične potrebe.

Z glavnim upravnim sedežem vojvodine v Belgiji je bilo v Bruggu, Ghentu in Bruslju obilo veličastne umetnosti in arhitekture. Vsa tri mesta so bila močno varovana: z masivnimi vrati, ki so ščitila vhod v vsako mesto, z zidovi, ki so jih obkrožali in jarki, ki so jih prav tako obdajali.

Brugge, Belgija. Kruispoort (mestna vrata)

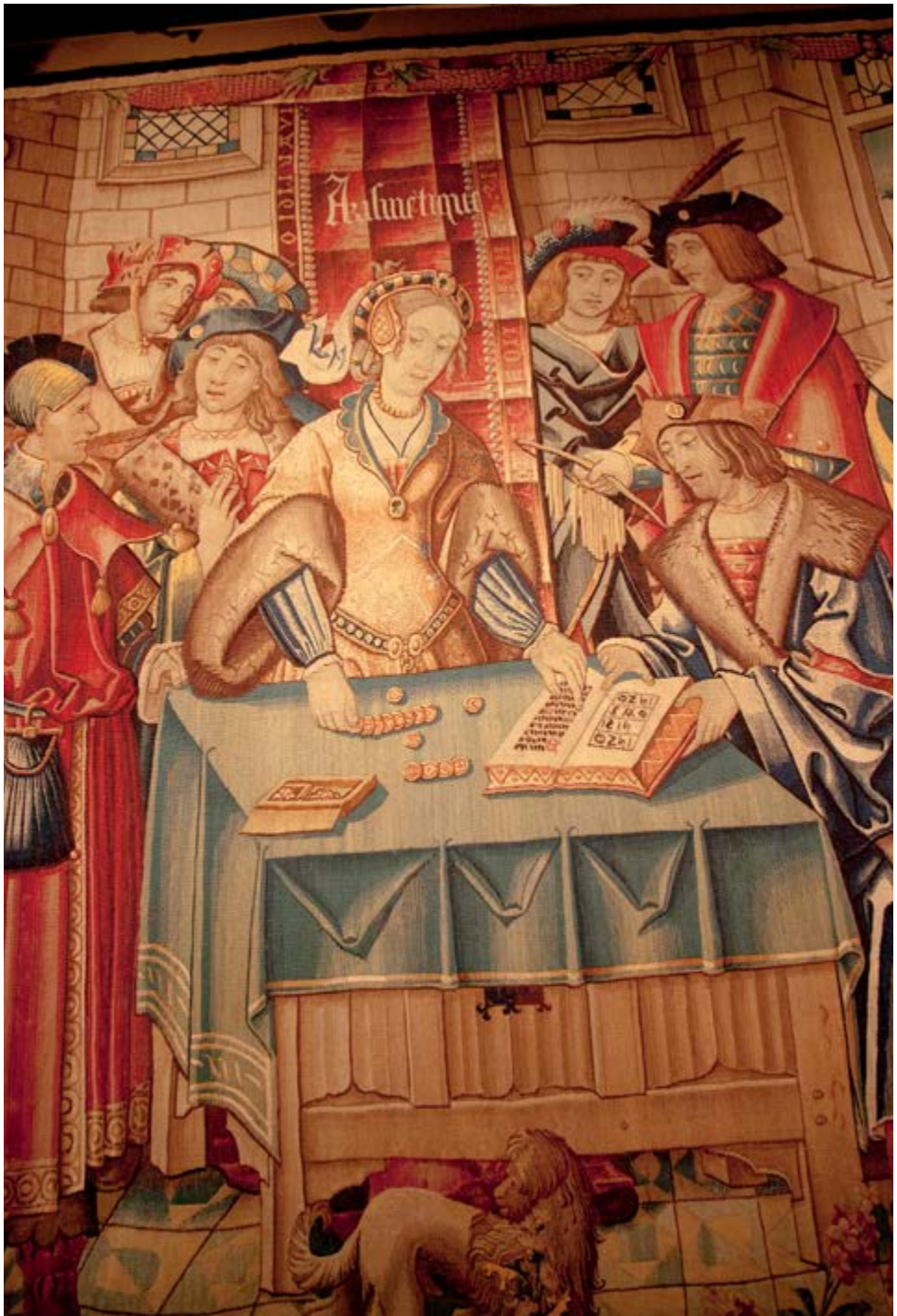
Bruselj, Belgija. Hallepoort (mestna vrata)

Muzej tapiserij v Tournaiju, kjer je razstavljena tradicija sijajne estetske kvalitete, so na ogled tapiserije, stkanе v nekaterih od več kot 200 delavnic tapiserij, ki so se razmahnile v Flandriji, eni od regij v sedanji Belgiji. Nekaterе regije so dobile sloves glede na svoje posebnosti, kot na primer Arras v Franciji,

kjer so tkalke vpletle zlate niti. Svetovno znane tapiserije v Flandriji pa še niso dobile konkurence.

Tournai, Belgija, Muzej tapiserij

Pariz, Narodni muzej srednjega veka. Pozorni bodite na besedo "aritmetika", napisano v ozadju

Prizori na zgornjih tapiserijah predstavljajo ženske v vlogi dajanja navodil. Dva morda najbolj znana prizora, ki prav tako prikazujeta ženske v vodstveni vlogi, vključujeta samoroge. Vrhunsko oblikovani tapiseriji na mille fleurs ozadju sta se ohranili, čeprav podrobnosti o njunem izvoru še naprej ostajajo predmet spora.

Lov na samoroge, ki je bila skrita v skednju, nato pa je pristala v rokah družine Rockefeller iz New Yorka, sedaj visi v Muzeju Cloisters v New Yorku. V muzeju Cluny (Musée de Cluny) v Parizu, šest delov tapiserije Gospa in samorogi prikazuje elegantno oblečene ženske.

Razlog je lahko, da tkanja, po svetu znana kot flamske tapiserije, dejansko odslikavajo esenco keltskega življenja. Podobno je s pletenjem Madame Defarge v Zgodbi o dveh mestih; šivi pomenijo veliko več, kot se zdi na prvi pogled. Izročilo zeliščarstva je vtakano v idilična prizorišča z mille fleurs ozadjem, ne le z upodobitvijo samih cvetic, ampak tudi njihovim položajem z ozirom na preostale rastline. Več v knjigi Johna Williamsona *The Oak King, Holly King and the Unicorn*.

Keltska upodobitev rastlin in naravnega sveta je bila obtožena posvetnosti in s tem krivoverstva, na tapiserijah kot tudi v drugačnih oblikah. Sodeč

po maloštevilni posvetni umetnosti v srednjem veku v primerjavi s prevlado v času pred našim štetjem, je edino razumen sklep, da so bili pomembni keltski zakladi izgubljeni.

Ne le, da je bila keltska posvetna umetnost uničena, temveč se je, skladno s splošno razširjenim sežiganjem čarovnic in knjig, večala tudi verjetnost sežiganja umetnikov in zeliščarjev na grmadah. Očitno je upodobitev narave brez krščanskih simbolov v srednjem veku prestavljalo močno kaznivo dejanje.

Ni nerazumno predpostavljati, da je bil v prvih 1500 letih našega štetja razcvet lepih knjig in zgradb. Nekaj začetnih stoletij so jih uničevali krščanski fanatiki. Po približno letu 600 n. št. so bile keltske stavbe porušene ali je bila spremenjena njihova namembnost, v glavnem v krščanske cerkve.

Rastlinski motivi, ki so si utrli pot v mille fleurs tapiserije, spominjajo na zgodnejša oblikovanja iz različnih medijev, od kamnitih stebrov do kovinskih medaljonov; še posebej druidi so bili znani po svojem znanju o zeliščih – še en razlog, da se ženske pojavljajo na takšnem ozadju.

Ljudsko modrost o zeliščarstvu je krščanska cerkev kaznovala kot krivoverstvo in čarovništvo. Drug aspekt teh tapiserij je verjetno povzročil še večji preplah pri tistih, ki so želeli izbrisati vse spomine na keltsko kulturo. Posvetne tapiserije s prizori, ki prikazujejo ženske kot učiteljice ob poljih zelišč, so morda iskali in uničevali zavojevalci, ki so želeli izbrisati kulturo.

Razmislite na tak način o tapiseriji Gospa in samorog, razstavljeni v Parizu. Običajno je šest delov opisanih kot posvečenih ključnim petim čutom in še dodatnemu “à mon seul désir” ali moji edini želji.

Vse osebe - starejše in mlajše – so dosledno lepo oblečene in vključene v različne dejavnosti, od igranja na orgle do pregledovanja nakita. Raznovrstne prizore lahko razumemo kot prikaz žensk v mentorskih vlogah z vajenci, kar je bila dolgo znana kot učinkovita in običajna metoda poučevanja. Dejstvo, da so vse osebe lepo oblečene, nasprotuje vrsti odnosa gospodar – podrejeni.

Če primerjamo obraze na šestih delih tapiserije, pride do izraza še ena razlika.

Narodni muzej srednjega veka, Pariz. Gospa in samorog, detajli tapiserije

Sredi dostojanstvene elegance in razkošja naravnih čudes, močno izstopa en od delov v seriji tapiserije Gospa in samorog. Obrazi vseh gospa izražajo spokojnost, razen enega.

Narodni muzej srednjega veka, Pariz. Gospa in samorog, detajli tapiserije

Tournai, Belgija, Muzej tapiserij.

Držeč ogledalo, na katerem je odsev samoroga, se na obrazu te ženske nezmotljivo odraža stiska. Pomen tega prizora izhaja iz srednjeveškega koncepta, da zrcalo razkriva zgodovino. Na tej točki se spomnimo, da so morali biti v 15. stoletju Belgija, s svojimi masivnimi utrdami, in njeni prebivalci pod pritiskom nenehnih napadov. Na zemljevidu Galije v času Julija Cezarja je bilo to območje del nekdanje regije Belgijske Galije. Tapiserija upodablja pretresenost ženske, ki gleda nazaj v zgodovino in zdi se, da opazovalcem sporoča o nekdanjih grozovitostih, ki so jih utrpeli Kelti.

Nadalje, glede identitete subjektov na delih tapiserije, ni preko meja sprejemljivega

predpostavljati, da so sijajno oblečene osebe pripadale krogu najvišje spoštovanim v keltski kulturi zaradi njihovega znanja, druidom.

Druide so nadvse cenili, pa tudi napadali osvojevalci, kot se je to pripetilo leta 60 n. št. v Angleseyju (danes del Walesa), ko so rimske legije izvedle pravi pokol druidov. Po navedbah rimskega zgodovinarja Tacita v njegovih 14. Analih je Rim napadel močno poseljen otok Man (Cezar ga je imenoval otok Mona), ki je bil zatočišče za begunce.

Krog druidov so opisovali kot ženske, ki so vzbujale takšno strahospoštovanje, da so se vojaki sprva umaknili. Na priganjanje vojskovodje so pobili in sežgali vse druide. Po vzpostavitvi garnizije na osvojenem ozemlju, so pričeli z uničevanjem nasadov dreves in pri tem uporabljali človeško drobovje, da so oskrunili območje.

Ta pripoved, ki so jo napisali Rimljani za Rimljane, jih prikazuje v slabi luči. Kot takšno jo lahko smatramo kot izjavo brez koristi, zato je toliko bolj verjetno, da je resnična. Osvojitve in posledice, kot so opisani, nudijo redke vpogled v rimske metode zavojevanja ter podrejanja drugih. To je bil vzorec, uporabljan zadnjih 2000 let, ne le v Veliki Britaniji, temveč po celotni Evropi. Takšen pristop je skladen s sežiganjem čarovnic s strani

krščanske cerkve, splošno diskreditacijo žensk ter z uničevanjem družine kot dela dolgoročnega osrednjega načrta.

To poročilo podaja prvovrstna avtoriteta svojega časa, Tacit. Z brezsravnim pogledom na napadanje in pobijanje beguncev in žensk, ki so bile druidinje, izpostavlja strategijo, kako preko javnega mučenja žensk spraviti prebivalstvo na kolena. Odstira droben žarek svetlobe v globoki temačnosti.

Speyer, Nemčija, Pfalški zgodovinski muzej

Dunaj, Avstrija, Narodna knjižnica, iz "Ure Marije Burgundske", fotografija: Wikipedia

Miniaturna slika iz molitvenika Marija Burgundske ponuja redok vpogled v keltsko kulturo. Ta kolekcija pomembnih dogodkov njenega življenja je bila izdelana kot darilo zanjo, ki je pripadalo knjižni zbirki burgundskega vojvode.

Njen klobuk igra osrednjo vlogo. Spomnimo se, da so takšni konicasti klobuki bili najdeni na drugih območjih Evrope, a iz časov 2000 let pred nastankom te slike. Tukaj je Marija Burgundska upodobljena kot sedeča pri velikem, obokanem, odprtem oknu.

Prizor bi lahko zamenjali za notranjost katedrale, s to razliko, da ni razvidna nobena verska oprema. V notranjosti novopečena mama razkazuje svojega dojenčka gledalcem, od katerih pa nihče ne časti otročka, kot je to običajno za prizore Marije in otroka.

V kontekstu družine in ne vere, bi bil to portret družine. Postavljen bi bil najboljši lokaciji, znotraj slavnostne dvorane.

Ker slavi rojstvo otrok, morda celo vnuka Marije Burgundske, je najstarejša mama nosila obredni klobuk za slavljenje rojstev. Tak pogled predstavlja edinstveno priložnost videti delovanje slavnostnih dvoran, preden jih je zavzela religija.

Motivi sosednje strani - okrasitve s pisanimi vinskimi trtami, listjem, rožami in živalmi – odzvanjajo keltsko preferiranje naravnega sveta.

Speyer, Nemčija, Pfalški zgodovinski muzej

Issoire, Francija

VZPOSTAVLJANJE RAVNOTEŽJA

V RAVNOTEŽJU

*Družina se odtuji,
ko jo razdvajata jezik in narod;
z eno samo generacijo
preteklost lahko izgine.*

*Kako si opomoči od škode,
zadane pred 2000 leti?
Spoštujemo starše kot partnerje
in otroke kot družinske dragulje.*

*Varujmo zemljine zaklade in vode,
naj razum prevlada nad krutostjo, zavrnilimo diktatorje,
superiorneže, obnovimo svobodo v vseh pogledih.*

Zakonito zasušnjevanje in zakoni o krivoverstvu niso več veljavni, a je kljub temu v vseh pogledih modernega življenja še vedno lahko naletimo na obravnavanje žensk kot inferiornih. Vera prežema retoriko odnosa gospodar-podložnik; poniževanje žensk je zakoreninjeno v vsakdanjem jeziku.

Vprašanje, kako zatreti takšne taktike, ostaja zastrašujoče, še posebej, ker so se zadnjih 2000 let izkazale za nadvse učinkovite. Prvič, nujno je ustaviti verske politike, ki imajo zaviralen učinek na družine in ženske. Najbolj očitne vključujejo celibat, izključno moško hierarhijo, podrejenost, ekskluzivno moški bogovi.

Prekiniti je potrebno s sabotazo besednjaka, povezanega z družino. Besedam, katerih namen je bil usmerjeno uporabljen, kot sta “oče” in “mati”, je treba vrniti njihov resnični pomen; kvarna uporaba se mora končati. “Oče” naj pomeni le biološkega starša ali posvojitelja, ki ima zakonsko odgovornost za dobrobit svojih otrok.

Vrnimo bogastvo družini; zaustavimo kraje otrokom. V tradicionalni družini oče in mama dajeta družini stabilnost tako, da sta tudi mož in žena. Nasledstvo naj gre

otrokom, ne cerkvenim finančnim zalogam. Nevesta se poroči s svojim ženinom, ne s cerkvijo.

Ponovno prevzemimo slavnostne dvorane. Takšni javni prostori bili namenjeni celotni skupnosti, ne le tistim, ki so pripadali veri in so morali tej skupini plačati davek. Naredimo iz njih ponovno zbirališča za vse, ponos skupnosti, polna lepote, radosti in smeha.

Prepovejmo davčne oprostitve za verske institucije, ki diskriminirajo ženske. To pomeni enako kot seksizem, ki ga podpira država. Zakaj bi religije imele korist zaradi družbeno zaviralnih praks?

Odpravimo zakone, ki favorizirajo moške in diskriminirajo ženske; priznajmo enako plačo za enako delo.

Pojdimo naprej:

- *ohranimo družino na prvem mestu, nepopustljivo in neomajno; naj nič ne izrine družine,*
- *naučite otroke samozavesti; ne dovolite, da bi prevzemali krivdo drugih,*
- *ponovno vzpostavimo slavnostne dvorane kot*

- radostna mesta za posvetna družinska praznovanja,*
- slavimo ritme zemlje in družine,*
 - ohranimo in zaščitimo naravni svet pred škodami vseh vrst,*
 - poiščimo podobnosti in skupno dediščino; preženimo razdiralnost,*
 - najdemo poti k enotnosti; gradimo povezave,*
 - spoštujemo darovalce in podpornike življenja, skrbnike, izobrazbo,*
 - negujemo učenje, naj bodo enako pomembni umetnost, obrtništvo in znanost,*
 - cenimo produktivnost in ročne spretnosti,*
 - iščimo dobro; popravimo slabo brez omaloževanja,*
 - izogibajmo se podrejenosti; ne klonimo,*
 - odklonimo besedičenje o odnosu gospodar-podložnik,*
 - odrecimo se divjaškimi in seksističnim verskim praksam,*
 - protestirajmo proti govoru, ki žali ženske kot*

manjvredne, nečiste ali odgovorne za izvirni greh,

- *ukinimo obredna žrtvovanja ljudi in obredni kanibalizem,*
- *zavrnilimo dajanje prispevkov seksističnim institucijam,*
- *ukinimo davčne oprostitev za seksistične institucije.*

“Vse formalne dogmatične religije so zmotne in jih posamezniki s samospoštovanjem nikdar ne smejo sprejeti kot končne resnice. Pridržite si pravico do razmišljanja, saj je celo napačno razmišljanje boljše od tega, da človek sploh ne razmišlja. Poučevati vraževerje kot resnico je grozljiva stvar.”

– Hipatija

*Ponastavimo družino,
spoštujemo naravno pravo,
obnovimo posvetne opatije.*

KONČNE OPOMBE

Veličina predkrščanskih žensk

1. Musée du Pays Châtillonnais, Châtillon-sur-Seine, Francija, zakladi iz Vixa.
2. Institute national de recherches archéologiques préventives. La nécropole antique de Saintes, vir: <http://www.inrap.fr/la-necropole-antique-de-saintes-1577>.
3. Narodni arheološki muzej, St.-Germain-en-Laye, Francija; Pfalški zgodovinski muzej, Speyer, Nemčija; Narodni muzej Slovenije, Ljubljana, Slovenija.
4. “*Ep o Nibelungih, herojski ep srednjeveške Evrope*”, UNESCO Memory of the World Programme, 31. 7. 2009. Pridobljeno 15. decembra 2009.
5. *Gregor iz Toursa*, Zgodovina Frankov, delo iz 5. stoletja je prevedel Lewis Thorpe, Penguin Books Ltd., London, 1974, str. 125.
6. Browne, O'Brien, “*Empire vs. Tribe*,” Military History Magazine, pridobljeno 25. januarja 2017, vir: HistoryNet, <http://www.historynet.com/empire-vs-tribe-the-roman-empire-and-the-celts.htm>.
7. « *Lettre de Perceval de Boulainvilliers au duc de Milan – June 21, 1429* » kot arhivirano na SteJeannedArc.net.
8. Greis, Gloria Polizzotti, *A Noble Pursuit: The Duchess of Mecklenburg Collection from Iron Age Slovenia* (Peabody Museum Collections Series), Harvard University Press, Cambridge, 2006.
- 9.. *The Life of St. Eligius*, (prev. Jo Ann McNamara), Medieval Sourcebook, Fordham University, dostop 6. aprila 2017.
10. Glej na primer opatiji Chelles in Lac St. Amand.
11. Berger, Pamela. *The Goddess Obscured: Transformation of the Grain Protectress from Goddess to Saint*. Boston: Beacon Press, 1985, ISBN 9780807067239.

12. Sandy, John Edwin, *A History of Classical Scholarship from the 6th Century to the End of the Middle Ages*, Cambridge University Press, 1903, str. 434.
13. Wasson, Donald L., *Ancient History Encyclopedia*, http://www.ancient.eu/Clovis_I/.
14. McNamara, Jo-Ann, *Sainted Women of the Dark Ages*, Duke University Press, Durham and London, 1992, str. 60.
15. Gertruda iz Nivella in Begga sta ustanovili opatije v Beligiji, Batilda, žena Klodvika II, pa je ustanovila opatiji v Corbieju in Chellesu v Franciji. Schulenburg, Jane. *Forgetful of their Sex: Female Sanctity and Society, pribl. 500–1100*, Chicago: University of Chicago Press, 1998.
6. Ustanovitev opatije v Jouarru (ustanovila jo je opatinja Teodohilda ali Telhilda) naj bi se zgodila leta 630, po obisku irskega učenjaka – ali morda druida - Kolumbana, ki je spodbujal ustanovitev opatij in merovinško arhitekturno oblikovanje. Kolumbanovo ime je povezano s Fuldo, poznano kot mesto ene od opatij Karla Velikega v nemškem Odenwaldu.
7. Lucien Auvray, *Les Registres de Gregoire IX*, Bibliotheque des Ecoles Francaises d'Athene et de Rome, 1896-1910, Paris, 1230, vol I, 27. april, str. 279.
8. Chicago, Judy, *The Dinner Party: Restoring Women to History*, The Monacelli Press, Brooklyn, 2014, str. 86.
9. Naj spomnimo, da Valpurgino noč še vedno praznujejo v Nemčiji s postavljanjem kresov v povezavi s čarovnicami z gorovja Harz. Različice noči se množično praznujejo na Nizozemskem, v Nemčiji, Češki republiki, Sloveniji, na Švedskem, v Litvi, Latviji, na Finskem in v Estoniji, kar vodi do vprašanja, ali je bila opatinja Valpurga sežgana na grmadi kot čarovnica.
20. “*Collection of Sermons, Treatises, Liturgical Formulae and Canons. Slavic Liturgical Formulae (Brižinski spomeniki)*”. World Digital Library. Pridobljeno 2. junija 2014. Predvidoma naj bi nastali v obdobju med 900. in 1100.

21. Kot primera: Vie de St. Leger iz 10. stoletja in Vie de St. Alexis iz 11. stoletja, napisane v stari francoščini.
22. Chicago, Judy, *The Dinner Party*, supra, str. 86.
23. Robin, Larsen and Levin (2007). *Encyclopedia of Women in the Renaissance: Italy, France, and England*, str. 56.
24. Glej Alfred Thomas, *Reading Women in Late Medieval Europe: Anne of Bohemia and Chaucer's Female Audience*, Palgrave MacMillan, New York, 2015, str. 145.
25. De Pizan, Christine, *The Book of the City of Ladies*, prev. Richards, str. 4. Glej tudi De Pizan, Christine, *Oeuvres poétiques de Christine de Pisan*, ur. Maurice Roy, Librairie de Firmin Didot et Cie., Paris, 1896, 1:35.
26. Justinijanove Institucije, I. knjiga, 3. poglavje – O pravu oseb, razglāšene leta 533. n. št. Najvišja delitev oseb je torej ta, da so vsi ljudje ali svobodni ali sužnji.
 1. Svoboda pa je, in po njej se tudi imenujejo svobodni, naravna moŹnost storiti tisto, kar nekdo Źeli, če tega ne preprečujeta sila ali pravo.
 2. SuŹenstvo je institucija prava narodov, s katero je nekdo v nasprotju z naravo podrejen tuji oblasti.
 3. SuŹnji so imenovani po tem, ker poveljniki ukaŹejo ujetnike prodati in se zato praviloma ohranijo pri Źivljenju ter jih ne ubijejo. In te so imenovali tudi "s silo vzeti" (mancipia), ker so z oboroŹeno silo vzeti sovraŹnikom.
 4. SuŹnji pa se ali rodijo ali postanejo. Rodijo se kot otroci naših suŹenj, postanejo pa po pravu narodov, to je z ujetništvom, ali po civilnem pravu, ko se svoboden človek, ki je starejši od petindvajsetih let, pusti prodati, da bi bil udeleŹen pri (prigoljufani) kupnini. Glede pravnega poloŹaja ni med suŹnji nobene razlike.
 5. Pri svobodnih obstajajo številne razlike. Svobodni so namreč ali

svobodno rojeni ali osvobodenci. Prevod povzet po Kranjc, Janez (2012).
Justinijanove Institucije. Ljubljana: GV založba, str. 65.

27. Denning, Victoria Glendinning, Rebecca West, *A Life*, Alfred A. Knopf, New York, 1987, str. xvi.

SVOBODA PROTI FEVDALIZMU

28. Greis, Gloria Polizzotti, *A Noble Pursuit, The Duchess of Mecklenburg Collection from Iron Age Slovenia*, Peabody Museum Press, Harvard University, Cambridge, 2006.
29. Merriam Webster's Dictionary, ameriško podjetje, znano po slovarjih vse od prvega slovarja Noaha Websterja (*A Compendious Dictionary of the English Language*) leta 1806.
30. Peter Berresford Ellis in Y Lolfa Cyf, *The Celtic Revoltion: A Study in Anti-imperialism*. Y LolfaCyf Publisher, Wales, 1985.
31. Simoniti Vasko, Štih Peter (1996): Slovenska zgodovina do razsvetljenstva. Celovec, Mohorjeva družba in Korotan.
32. Oto Luthar, Ur., *The Land Between: A History of Slovenia*. Frankurt am Main : Peter Lang, cop. 2008. ISBN 978-3-631-57011-1.
33. Drew, Katherine Fischer, *The laws of the Salian Franks (Pactus legis Salicae)*. Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 1991. ISBN 0-8122-8256-6/ISBN 0-8122-1322-X.
34. Jones, Terry in Ereira, Alan, *Barbarians*, BBC Books, Oxford Film and Television, 2006, str. 41.
35. R. MacMullen, *Christianizing The Roman Empire A.D.100-400*, Yale University Press, 1984, str.44, ISBN 0-300-03642-6; Peter Brown, *The Rise of Christendom*, Oxford, Blackwell Publishing, 2003, str. 60. Robin Lane Fox, *Constantine, Divine Emperor of the Christian Golden Age*. Cambridge University Press, 2011, ISBN 978-0-521-76423-0, str 307, opomba 27. Charles Freeman (2008). *A.D. 381 - Heretics, Pagans, and the Dawn of the Monotheistic State*. ISBN 978-1-59020-

171-8. Imperij je oblikoval cerkev za politične namene.

36. Cross, F.L., Livingstone, E.A., Ur., "Milan, Edict of," The Oxford Dictionary of the Christian Church (2. izdaja), Oxford: Oxford University Press, 1974. W.H.C. Frend, The Rise of Christianity, Fortress Press, Evangelical Lutheran Church in America, Minneapolis, 1984. 7. poglavje, The Emergence of Orthodoxy 135-93. ISBN 978-0-8006-1931-2. Dodatki ponujajo časovnico koncilov, razkolov, krivoverstev in pregonov med leti 193, in 604.
37. Geneza 3: 16 Ženi pa je rekel: »Zares, mnogo boš trpela v svoji nosečnosti in v bolečinah boš rojevala otroke. Po možu boš hrepenela, on pa bo gospodoval nad teboj.«
38. Naturhistorisches Museum (Naravoslovni muzej), Marientorgraben 8, 90402 Nürnberg, Nemčija.
39. Mikhail Rostovtzev, *The Social and Economic History of the Roman Empire*, Oxford University Press, Oxford, 1956, str. 2.
40. Jo-Ann Shelton. *As the Romans Did*, Oxford University Press, New York, 1988. str. 37. Glej tudi Moya K. Mason, *Ancient Roman Women: A Look at Their Lives*, <http://www.moyak.com/papers/roman-women.html>.
41. Narodni Muzej Slovenije, Ljubljana, Slovenija. Nekdaj rimsko mesto Emona je sedanja Ljubljana v Sloveniji.
42. Hitchins, Keith. *A Concise History of Romania*. Cambridge University Press, 2014, str. 7. ISBN 978-0-521-87238-6.
43. Goldberg, Eric J., *Struggle for Empire, Kingship and Conflict under Louis the German 817-876*, Cornell University Press, New York, 2006, str. 202.
44. "Brennus and the war booty" avtorja Paula Josepha Jamina, 1893. Značilno rogata čelada in kože so lahko kazali na sorodnost s keltsko kulturo. https://archive.org/stream/historyofclassicoosanduoft/historyofclassicoosanduoft_djvu.txt
45. Jones, Terry, *The Barbarians*, BBC Books Random House Group, London, 2006, str. 234.

46. Glej Abelard, Peter, *Historia calamitatum: The story of my misfortunes*, prevod Henry Adams Bellows, Thomas A. Boyd, St. Paul, 1922.
47. Rutledge, Steven H., *Imperial Inquisitions: Prosecutors and Informants from Tiberius to Domitian*, London, Routledge, 2002.
48. Kors, Alan Charles, *Witchcraft in Europe 400-1700: A Documentary History*, Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 2001.

KRAJI ZA OGLED KELTSKE KULTURE

49. Cluny Narodni muzej srednjega veka, Pariz, Francija.
50. Winters, Riley, "Aquae Sulis: The Epitome of Roman Syncretization with the Celts," 12. januar 2015, vir: Ancient Origins: Reconstructing the Story of Humanity's Past, <http://www.ancient-origins.net/myths-legends-europe/aquae-sulis-epitome-roman-syncretization-celts-002562>.
51. Xavier Delamarre, Dictionnaire de la langue gauloise, Raepsaet-Charlier Marie-Thérèse, L'antiquité classique, 2004, letnik 73, št. 1, str. 508-509.
52. Rieckhoff, Sabine; Ficht, Stephan, *Keltenstädte aus der Luft*, Theiss Verlag, Stuttgart, 2011.
53. Heinz-Egon Rösch, *Rheinhessen auf historischen Wegen*, Leinpfad Verlag, Ingelheim, Nemčija, 2005, str. 12.
54. Mlin blizu opatije Mollesme iz 11. stoletja v Burgundiji, Franciji, služi kot dober primer, saj se ga lahko vidi s hriba, na katerem je locirana utrjena opatija.
55. Latenski arheološki muzej, Neuchâtel, Švica, rekonstrukcija izgradnje čolna. Jezero Neuchâtel, Švica. Glej tudi Sean Mcgrail, *Ancient Boats in North-West Europe: The Archaeology of Water Transport to AD 1500*, Longman, London, 1998, str. 205.
56. Informacije so bile pridobljene na osnovi obiska območij, znanih kot

keltske utrdbe, in spraševanja, kako najti dokaze o sledih Keltov.

57. Robb, Graham, *The Discovery of Middle Earth: Mapping the Lost World of the Celts*, Pan-McMillan, New York, 2013. Glej tudi Robb, Graham, *The Ancient Paths: Discovering the Lost Map of Celtic Europe*, Picador, London, 2013.
58. Delamarre, Savier, *Noms de Lieux Celtiques de l'Europe Ancienne*, Dictionnaire, Editions errance, Collections hesperides, Arles, 2012.
59. Koch, John T., *Celtic Culture, A Historical Encyclopedia*, John T. Koch, ABC-Clio, Inc., Santa Barbara, California, 2005, str. 1362.
60. Glej, e.g., Rajko Bratož, *Slovenija in sosednje dežele med antiko in karolinško dobo : začetki slovenske etnogeneze = Slowenien und die Nachbarländer zwischen Antike und karolingischer Epoche : Anfänge der slowenischen Ethnogenese*, 2 zv., Ljubljana : Narodni muzej Slovenije; Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana, 2000.
61. Glej splošno Enciklopedijo Slovenije, v sodelovanju s Slovensko akademijo znanosti in umetnosti, 16 zvezkov, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1987 do 2002.
62. Muzej Coudenberg, *Bruselj*, prikazuje načrte razširitve dela slavnostne dvorane v kompleksu, ki sega v čas, preden naj bi grad zgorel v 17. stoletju.
63. Dickens, Charles, *A Tale of Two Cities*, prvič objavljeno v tedenskih nadaljevanjih v "All the Year Round" leta 1859.
64. Williamson, John, *The Oak King, the Holly King and the Unicorn*, HarperCollins, New York, 1986.
65. Griffiths, John, *MilitaryHistoryOnline.com*, vir: <http://www.militaryhistoryonline.com/ancient/Anglesey>, 2002. Muzej keltske civilizacije, Bibrachte na Mount Beuvray v Burgundiji, Francija.

PRILOGA

Lokacije za ogled keltske civilizacije

Belgija

- Brugge, Bazilika, sedaj imenovana Bazilika svete krvi, kjer je v slovo pred pogrebom na parah počival zadnji burgundski vojvoda (15. stoletje),
- Brugge, Dvorana blaga (Cloth Hall) (15. stoletje),
- Brugge, Muzej bolnišnice svetega Janeza (Sint-Janshospitaal) (15. stoletje),
- Bruselj, Muzej Cinquantenaire v sklopu Kraljevih muzejev umetnosti in zgodovine (zbirke iz 15. stoletja),
- Bruselj, Muzej Coudenberg (15. stoletje in zgodnejše),
- Bruselj, Mestna vrata (Halle Gate) (15. stoletje),
- Bruselj, Belgijska kraljeva knjižnica (zbirka iz 15. stoletja),
- Ghent, Muzej Gravensteen (15. stoletje in zgodnejše).

Francija

- Alésia, keltski muzej in arheološki park (predkrščansko obdobje),
- Hospices de Beaune, muzej (15. stoletje),
- Bibracte, utrdba na hribu in muzej keltske civilizacije (predkrščansko obdobje),
- Bourges, Naravoslovni muzej (predkrščansko obdobje),
- Carcassonne, grad in muzej (predkrščansko in srednjeveško obdobje),
- Châtillon-sur-Seine, muzej z zakladi iz Vixa (predkrščansko

obdobje),

- samostan Fontenay (srednjeveško obdobje),
- Germigny-des-Prés (karolinška doba),
- Issoire, sedaj imenovana cerkev sv. Austremonija (srednjeveško obdobje),
- Lille, Muzej grofičinega bolnišničnega kompleksa (Le Musée de l'Hospice Comtesse) (15. stoletje),
- Lille, palača Rihour, burgundski vojvode (15. stoletje),
- Monthermé, Opatija Laval Dieu, na zavoju reke, ženska postava nad vhodom v opatijo (keltska opatija iz 12. stoletja),
- Pariz, Cluny Narodni muzej srednjega veka (predkrščansko in srednjeveško obdobje),
- Pariz, arheološka grobnica na dvorišču katedrale Notre Dame (predkrščansko in srednjeveško obdobje),
- Bazilika Sv. Dionizija (Basilique Saint-Denis), grobnica z glavnim stebrom meniha kot bojevnika, ki v rokah drži križ, merovinška doba,
- Saint Germain des Près, del nekdanje opatije (predkrščansko in srednjeveško obdobje),
- Saint Germain-en-Laye, Narodni arheološki muzej (predkrščansko in srednjeveško obdobje).

Nemčija

- Aachen, osmerokotni stolp v Palatinski kapeli (karolinška doba),
- Donnersberg, starodavna keltska naselbina (predkrščansko obdobje),
- opatija v Eberbachu, barve znotraj in zunaj, vinska klet, s streho pokriti zidovi (srednjeveško obdobje)

- Fulda, grobnica v cerkvi Sv. Mihaela, Muzej Vonderau (karolinška doba),
- Heidelberg, Pfalški muzej (predkrščansko in srednjeveško obdobje),
- Heidengraben, Baden Württemberg, starodavna keltska grobišča (predkrščansko obdobje),
- Heuneburg, keltski muzej (predkrščansko obdobje),
- Hochdorf, keltski muzej (predkrščansko obdobje),
- samostan Kornelimünster, odprti visoki oboki in poslikani stropovi v slavnostni dvorani (karolinška doba),
- Marburg, Elizabetina cerkev, dvorana – cerkev, Marburger Schloss (Marburški grad) (križanje poti Köln – Praga, Severno morje – Alpe v zgodnjem srednjem veku),
- Odenwald, opatija Lorsch (karolinška doba),
- Speyer, Pfalški zgodovinski muzej (predkrščansko obdobje),
- Stuttgart, Narodni arheološki muzej (predkrščansko obdobje),
- Villingen, frančiškanski muzej in lokacija izkopanih grobnic (predkrščansko obdobje),
- Worms, Nemčija, keltsko “Borbetomagus,” ob reki Ren, Mestni muzej ob obzidju (predkrščansko obdobje).

Avstrija

- Asparn-an-der-Zaya MAMUZ arheološki muzej na prostem (predkrščansko obdobje),
- Celovec, Regionalni koroški muzej (predkrščansko in srednjeveško obdobje),
- Magdalensberg, starodavna keltska rudarska naselbina (predkrščansko obdobje),

- Gospa Sveta (Maria Saal), Ziljski domovinski muzej (Gailtaler Heimatmuseum), vojvodski prestol (predkrščansko obdobje),
- Sandberg, starodavna keltska naselbina (predkrščansko obdobje).

Slovenija

- Muzej na Blejskem gradu (predkrščansko obdobje),
- Celje, Celjski grad, celjski grofje (predkrščansko in srednjeveško obdobje),
- Celje, Pokrajinski muzej, področje celjskih grofov (srednji vek),
- Ljubljana, Narodni muzej (predkrščansko obdobje),
- Ptuj, Pokrajinski muzej Ptuj Ormož (predkrščansko in srednjeveško obdobje),
- samostan v Stični (predkrščansko in srednjeveško obdobje),
- samostan Žiće (srednjeveško obdobje).

Češka republika

- Františkovy Lázně, frankovsko zdraviliško mesto, ki ga je Johann Wolfgang von Goethe opisal kot "nebesa na zemlji" (keltsko-frankovsko obdobje, do danes),
- Karlovy Vary, frankovsko zdraviliško mesto (keltsko-frankovsko obdobje, do danes),
- Loket (srednjeveško obdobje),
- Mariánské Lázně, (keltsko-frankovsko obdobje, do danes).

LITERATURA

Abelard, Peter, *Historia calamitatum: The story of my misfortunes*, prevod Henry Adams Bellows, Thomas A. Boyd, St. Paul, 1922.

The Apricity, A European Cultural Community, *Carantania*, An Early Democracy, www.theapricity.com

Ancient laws of Ireland: Senchus mor. Charles C. Miller Memorial Apicultural Library, Nabu Press, reprodukcija knjige, izdane pred 1923, Združeno kraljestvo Velike Britanije, 2012.

Auvray, Lucien, *Les Registres de Gregoire IX, Bibliotheque des Ecoles Francaises d'Athene et de Rome, 1896-1910*, Paris, 1230, vol I, 27. april.

Bell, Susan Groag, *The Lost Tapestries of the City of Ladies: Christine de Pizan's Renaissance Legacy*, University of California Press, Berkeley, 2004.

Berger, Pamela. *The Goddess Obscured: Transformation of the Grain Protectress from Goddess to Saint*. Boston: Beacon Press, 1985, ISBN 9780807067239.

Blockmans, William in Walter Prevenier *The Promised Lands: The Low Countries Under Burgundian Rule, 1369-1530*, Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 1988.

Bosmajian, Haig, *Burning Books*, McFarland & Company, Inc., Publishers, Jefferson, 2006.

Boyarin, Daniel, *Dying for God: Martyrdom and the Making of Christianity and Judaism*, Stanford University Press, Stanford, 1999.

Brown, Peter, *The Rise of Christendom 2nd edition*, Oxford, Blackwell Publishing, 2003.

Browne, O'Brien, "Empire vs. Tribe," Military History Magazine, 1/25/17, HistoryNet, <http://www.historynet.com/empire-vs-tribe-the-roman-empire-and-the-celts.htm>

Burr, David, *Inquisition*, Introduction, Fordham University Sourcebook, <http://sourcebooks.fordham.edu/source/inquisition1.asp>, 1996.

Cacciafoco, F.P., *Pre-Indo-European Relics: the borm-Root in the European Pre-Latin Context*, *Acta Linguistica*, Central and Eastern European Online Library, Frankfurt, Nemčija, 2015, ceeol.com

Cankar, Ivan (1876-1918): *Hlapec Jernej in njegova pravica*, prevod originala iz leta 1907 Sidonie Yeras in H.C. Sewell Grant leta 1930 ter Louis Adamič kot Jernejeva pravica leta 1927.

Carmichael, Cathie & James Gow, *Slovenia and the Slovenes: A Small State in the New Europe*, Bloomington, Indiana, Indiana University Press, 2000.

Cavallo, Adolfo Salvatore, *Tales of the Unicorn: A New Look*

at the *Unicorn Tapestries*, Metropolitan Museum of Art, New York. Harry N. Abrams, Inc., Publishers, 1998.

Chicago, Judy, *The Dinner Party: Restoring Women to History*, The Monacelli Press, Brooklyn, 2014.

Coe, Michael D. *The Maya*, London: Thames and Hudson, 4. izdaja, 1987.

De Pizan, Christine, *Oeuvres poétiques de Christine de Pisan*, Ur. Maurice Roy, Librairie de Firmin Didot et Cie., Paris, 1896.

Delamarre, Savier, *Noms de Lieux Celtiques de l'Europe Ancienne*, Dictionnaire, Editions errance, Collections hesperides, Arles, 2012.

Denning, Victoria Glendinning, Rebecca West, *A Life*, Alfred A. Knopf, New York, 1987.

Dickens, Charles, *A Tale of Two Cities*, prvič objavljeno v tedenskih nadaljevanjih v "All the Year Round" leta 1859.

Eco, Umberto *Name of the Rose*, v angleščino prevedla založba Harcourt, New York, 1983.

Ellis, Peter Berresford in Y Lolfa Cyf, *The Celtic Revolution: A Study in Anti-imperialism*. Y Lolfa Cyf Publisher, Wales, 1985.

Fenton, Kirsten A, *Gender, Nation and Conquest in the Works of William of Malmesbury*, Woodbridge, Boydell, 2008.

Fox, Robin Lane, *Constantine, Divine Emperor of the Christian*

Golden Age. Cambridge University Press, 2011.

Freeman, Charles A.D. 381 - *Heretics, Pagans, and the Dawn of the Monotheistic State*, Overlook Press, Woodstock, 2008.

Marija Gimbutas, *The Living Goddesses*. University of California Press, Berkeley, 2001.

Goldberg, Eric J., *Struggle for Empire, Kingship and Conflict under Louis the German 817-876*, Cornell University Press, New York, 2006.

Goodstein, Laurie, "Religion: Priest excommunicated for Ordaining a Woman." *The New York Times*, 20. november 2012.

Green, Miranda J., Ur., *The Celtic World*, Routledge, London, 1995.

Gregor iz Toursa, *Zgodovina Frankov, delo iz 5. stoletja je prevedel Lewis Thorpe*, Penguin Books Ltd., London, 1974, str. 125.

Greis, Gloria Polizzotti, *A Noble Pursuit: The Duchess of Mecklenburg Collection from Iron Age Slovenia* (Peabody Museum Collections Series), Harvard University Press, Cambridge, 2006.

Griffiths, John, *MilitaryHistoryOnline.com* <http://www.militaryhistoryonline.com/ancient/Anglesey>, 2002.

Hammarström, Harald; Forkel, Robert; Haspelmath, Martin; Bank, Sebastian, uredniki. "Old High German", Max Planck Institute for the Science of Human History, 2016.

Hitchins, Keith. *A Concise History of Romania*. Cambridge University Press, 2014.

Hurry, Jamieson Boyd, *Reading Abbey*, E Stock, London, 1906.

James, Edward, *The Franks*, Basil Blackwell, Oxford, 1988.

Jones, Terry in Ereira, Alan, *Barbarians*, BBC Books, Oxford Film and Television, 2006.

Justinijanove Institucije, *I. knjiga, 3. Poglavje – O pravi osebi*. 533 n. št. Prevod Kranjc, Janez, Justinijanove Institucije. Ljubljana: GV založba, 2012, str. 65.

Koch, John T., *Celtic Culture, A Historical Encyclopedia*, John T. Koch, ABC-Clio, Inc., Santa Barbara, California, 2005.

Kors, Alan Charles in Peters, Edward, *Witchcraft in Europe 400-1700: A Documentary History*. University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 2001.

Larsen, Robin in Levin, *Encyclopedia of Women in the Renaissance: Italy, France, and England*, ABC-CLIO, Santa Barbara, 2007.

« *Lettre de Perceval de Boulainvilliers au duc de Milan* – 21. junij 1429 » kot arhivirano v SteJeannedArc.net

The Life of St. Eligius, (prev. Jo Ann McNamara), Medieval Sourcebook, Fordham University, dostopno 6. aprila 2017.

Luthar, Oto, Ur., *The Land Between: A History of Slovenia*.

- Peter Lang, Frankfurt am Main, 2008. ISBN 978-3-631-57011-1.
- MacMullen, *Christianizing The Roman Empire A.D.100-400*, Yale University Press, 1984.
- Mcgrail, Sean, *Ancient Boats in North-West Europe: The Archaeology of Water Transport to AD 1500*, Longman, London, 1998.
- McKitterick, Rosamond, *The Carolingians and the Written Word*, Cambridge University Press, Cambridge, 1989.
- McKitterick, Rosamond, *The Frankish Kingdoms under the Carolingians*, Cambridge University Press, Cambridge, 1983.
- McKitterick, Rosamond, *History and Memory in the Carolingian World*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004.
- McNamara, Jo-Ann, *Sainted Women of the Dark Ages*, Duke University Press, Durham and London, 1992.
- Rieckhoff, Sabine in Ficht, Stephan, *Keltenstädte aus der Luft*, Theiss Verlag, Stuttgart, 2011.
- Ritchie, Joy in Kate Ronald, *Available Means: An Anthology of Women's Rhetoric*, University of Pittsburgh Press, Pittsburgh, 2001.
- Robb, Graham, *The Discovery of Middle Earth: Mapping the Lost World of the Celts*, Pan-McMillan, New York, 2013.
- Rösch , Heinz-Egon, *Rheinessen auf historischen Wegen, Leinpfad Verlag, Ingelheim, Nemčija, 2005.*

Rostovtzev, Mikhail, *The Social and Economic History of the Roman Empire*, Oxford University Press, Oxford, 1956.

Rutledge, Steven H., *Imperial Inquisitions: Prosecutors and Informants from Tiberius to Domitian*, London, Routledge, 2002.

Sandy, John Edwin, *A History of Classical Scholarship from the 6th Century to the End of the Middle Ages*, Cambridge University Press, 1903.

Schulenburg, Jane. *Forgetful of their Sex: Female Sanctity and Society*, pribl. 500–1100, Chicago: University of Chicago Press, 1998.

Shelton. Jo-Ann, *As the Romans Did*, Oxford University Press, New York, 1988.

Simoniti, Vasko in Štih Peter. *Slovenska zgodovina do razsvetljenstva*. Mohorjeva družba in Korotan, Ljubljana, 1996.

Waddell, Helen, *The Wandering Scholars of the Middle Ages*, Dover Publications, Inc., Mineola, New York, 1932.

Webster, Merriam Webster's Dictionary, *A Compendious Dictionary of the English Language*, 1806.

Williamson, John, *The Oak King, the Holly King and the Unicorn*, HarperCollins, New York, 1986

Ko vstopate v svet Keltov, pomislite na vlogo žensk in kako se je slednja spreminjala pod vplivom Rima in Cerkve. Prosim, berite z odprtim umom. Izbrana lepota spretnosti evropskih prednikov dodaja vznemirljivo dimenzijo k razumevanju predkrščanskega sveta žensk. Te spretnosti – kot tudi same ženske – so krščanske oblasti odločno obsojale.

Osupljive tehnične in komunikacijske veščine Keltov podirajo stereotype o barbarških hordah; tesno prepletene družinske vezi segajo do današnjih dni; njihovo upoštevanje naravnega prava je spodbuda za današnje prebivalstvo. Navzlic temu starodavnih predstav ni lahko omajati, celo na podlagi jasnih in prepričljivih dokazov.

Pričujoča knjiga izziva sposobnost družbe, da racionalizira podrejanje žensk. Je lahko podreditev več kot polovice populacije kadarkoli upravičena? So današnji potomci zaskrbljeni zaradi zavedanja o nenehnem boju prednic proti podrejanju? Je pomembno, da se degradiranje žensk nadaljuje?

Diskreditiranje žensk oslabi družine in ohranja ljudi podložne; to je zgodba Evrope in Britanije vse od začetka našega štetja. Napadi na družino so tako razširjeni, da se zdijo normalni. Krinka vere deluje tako dobro, da se celo smrtonosno zdi znano.

Bralca želim spodbuditi, da neodvisno preveri dokaze, ki so predstavljeni v knjigi. Začnite s teorijo, da sta bili Evropa in Britanija deželi Keltov ter da njihovi potomci verjetno še vedno živijo tam. Iščite keltsko plast po celotni Evropi. Poiščite povezave med Kelti in njihovimi vejami: Burgundijci, Franki, Galci, Baski, Veneti, Parizi. Keltski svet obstaja, čeprav je morda na prvi pogled skrit.

Potovanje v Belgijo vas bo popeljalo do Burgundijcev, če je to cilj; če ni, bodo burgundski vojvode ostali skriti v povezavi z “okupatorji”. Franki so številni v Nemčiji, kjer so mnogi ostali, odkar so pomagali svojim burgundskim bratrancem premagati Rimljane in osvoboditi kolege Galce. Poiščite besede, ki vsebujejo “Frank” – kot “Frankfurt” in “Frankenberg” – ter obiščite Trier in Worms. Slovenijo si zamišljajte kot domovino Frankov.

Naj otroci Evrope zahtevajo nazaj lepote in ravnotežje, ki so jih cenili njihovi predniki.